

Sveriges nationella reformprogram **2014**

Europa 2020 – EU:s strategi för smart och hållbar tillväxt för alla

Sveriges nationella reformprogram 2014

**Europa 2020 – EU:s strategi för smart och
hållbar tillväxt för alla**

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Makroekonomisk situation och scenario	6
2.1 Makroekonomiska utsikter för programperioden	6
2.2. Makroekonomisk inverkan av strukturreformer	7
3. Genomförande av de landspecifika rekommendationerna 2013	10
3.1 Rekommendation rörande finanspolitiken	11
3.2 Rekommendation rörande privat skuldsättning.....	13
3.3 Rekommendation rörande effektiviteten på bostadsmarknaden	16
3.4 Rekommendation rörande åtgärder för att förbättra deltagandet på arbetsmarknaden bland unga och andra utsatta grupper	19
4. Framsteg mot målen i Europa 2020-strategin	26
4.1 Sysselsättningsmålet.....	26
4.2 Utbildningsmålet	29
4.3 Målet för ökad social delaktighet	32
4.4 Forsknings- och utvecklingsmål	35
4.5 Klimat- och energimål	40
5. Den inre marknadens betydelse, sammanhållningspolitiken och EU:s strategi för Östersjöregionen	44
5.1 Reformerna för att främja tillväxt och konkurrenskraft på EU:s inre marknad	44
5.2 Sammanhållningspolitikens genomförande.....	47
5.3 Förberedelser inför programperioden 2014–2020	48
5.4 EU:s Strategi för Östersjöregionen.....	50
6. Institutionella frågor och deltagande av berörda parter	53
6.1 Institutionella frågor.....	53
6.2 Överläggningar med arbetsmarknadens parter.....	53
6.3 Lokal och regional förankring.....	54
6.4 Samråd med intresseorganisationer och civila Sverige	55

1. Inledning

Europa 2020-strategin utgör sedan juni 2010 EU:s gemensamma tillväxt- och sysselsättningsstrategi. Syftet med strategin är att förbättra förutsättningarna för full sysselsättning och hållbar tillväxt för alla till år 2020. Strategin bygger på tre prioriteringar som ska förstärka varandra:

- smart tillväxt: utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation,
- hållbar tillväxt: främja en resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi, samt
- tillväxt för alla: stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och med social och territoriell sammanhållning.

I april varje år ska medlemsstaterna överlämna nationella reformprogram till kommissionen vilka redogör för genomförandet av Europa 2020-strategin i den nationella politiken, gjorda åtaganden, uppnådda framsteg under det gångna året, och beskrivning av planerade insatser. Europa 2020-strategin baseras på de integrerade ekonomiska och sysselsättningspolitiska riktlinjerna.¹ Rapporteringen ska även reflektera de övergripande prioriteringarna för den europeiska terminen.

Sveriges nationella reformprogram för 2014 utgör en uppdatering av 2013 års nationella reformprogram baserat på regeringens förslag till åtgärder och reformambitioner i budgetpropositionen för 2014 och 2014 års ekonomiska vårproposition. Det reflekterar även de fem övergripande prioriteringarna för den europeiska terminen vilka godkändes vid Europeiska rådet i december 2013:

- att driva differentierad, tillväxtfrämjande finanspolitisk konsolidering,
- återställa utlåningen till ekonomin,
- främja tillväxt och konkurrenskraft,
- bekämpa arbetslösheten och de sociala konsekvenserna av krisen samt
- modernisera den offentliga förvaltningen.

I en bilaga till årets program återfinns även bidrag som inkommit från arbetsmarknadens parter, SKL, regionala och lokala aktörer samt organisationer i det civila samhället. Regeringen har inte tagit ställning till dessa bidrag.

Reformpolitiken

Den svenska ekonomin visade stor motståndskraft när finans- och skuldkrisen drabbade världsekonomin. En viktig förklaring till att Sverige har klarat krisen bättre än många jämförbara länder är att vi gick in i krisen med stora överskott i de offentliga finanserna. Det har gjort att regeringen kunnat genomföra kraftfulla åtgärder för att upprätthålla jobb och välfärd. Regeringen har under

¹ Rådets beslut av den 21 oktober 2010 om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik (2010/707/EU), Rådets rekommendation av den 13 juli 2010 om allmänna riktlinjer för medlemsstaternas och unionens ekonomiska politik (2010/410/EU)

krisen stöttat tillväxten med både temporära stimulansåtgärder och åtgärder som långsiktigt förbättrar tillväxtmöjligheterna.

Den internationella lågkonjunkturen bedöms klinga av och det sker nu en gradvis återhämtning i svensk ekonomi fr.o.m. 2014. När konjunkturläget förbättras avtar successivt behovet att via finanspolitiken stötta ekonomin. Att återvända till överskott är avgörande för att kunna skydda jobb och välfärd i en liten öppen ekonomi som den svenska. Mot bakgrund av att många andra länder, till följd av statsfinansiella problem, framöver kommer att ha litet utrymme för att möta nästa lågkonjunktur med finanspolitik finns starka skäl för Sverige att återigen bygga upp överskott och att ha en låg skuldsättning.

Nedan lyfts de områden fram som berör Europa 2020-strategin och som återfinns i vårpropositionen från den 9 april 2014 vad gäller inriktningen för politiken under kommande år.

En politik för mer kunskap

Resultaten i den svenska skolan har sjunkit sedan mitten av 1990-talet. Regeringen tar denna utveckling på stort allvar och har sedan 2006 bedrivit ett omfattande reformarbete för mer kunskap i skolan. Genom bl.a. ökad undervisningstid, tidigare och tydligare utvärdering av elevernas resultat samt förstärkning av lärarnas kompetens, roll och status höjs kunskapsnivån i skolan. Det är angeläget att fortsätta detta reformarbete.

En politik för full sysselsättning

Regeringens politik för full sysselsättning omfattar åtgärder som både stimulerar utbudet av och efterfrågan på arbetskraft och som säkerhetsställer att matchningen på arbetsmarknaden fungerar väl. Fokus har främst legat på åtgärder som stärker arbetsutbudet. Regeringens politik för att öka utbudet av arbetskraft har haft effekt. Sedan 2006 har antalet sysselsatta ökat med över 250 000. Samtidigt har antalet personer i arbetskraften ökat ännu mer. Det är alltså fler som har fått arbete, men även fler som aktivt söker arbete och därmed står närmare sysselsättning. Regeringen kommer att fortsätta sitt reformarbete för att föra Sverige mot full sysselsättning.

En politik för fler bostäder samt en effektiv och hållbar transportförsörjning

Med ökat byggande och effektivare infrastruktur ökar möjligheten att matcha utbud och efterfrågan på arbetskraft. De åtgärder som genomförs och förbereds för att förbättra bostadsbyggandet och infrastrukturen ger bredare vägar till jobb. Det sker dels genom fler arbetstillfällen, dels genom bättre möjligheter för arbetstagare att flytta till jobb, pendla längre sträckor och för företag att etablera sig i hela Sverige.

En politik för förbättrat företags- och innovationsklimat

För att klara framväxten av fler jobb i en hård internationell konkurrens finns det fortsatt behov av att stärka företags- och innovationsklimatet.

Företagsskattekommittén utgör en strategisk del i regeringens arbete med att förbättra skattevillkoren för företagande.

En politik för fler i arbete ger mindre inkomstskillnader

Inkomstfördelningen i ett samhälle bestäms i hög utsträckning av hur humankapitalet är fördelat. En väl fungerande skola och goda uppväxtvillkor är därför av yttersta vikt för att värna sammanhållningen. Regeringen har därför inlett ett omfattande reformarbete och avser att genomföra ytterligare åtgärder som syftar till att höja kvaliteten och öka likvärdigheten i den svenska skolan. Dessa åtgärder förväntas på sikt bidra till att utjämna människors livschanser och förutsättningar på arbetsmarknaden.

En politik för att möta de globala klimat- och miljöutmaningarna

Klimatförändringarna är regeringens högst prioriterade miljöfråga. Till de viktigaste områdena i miljöpolitiken hör också bevarandet av biologisk mångfald och havs- och vattenmiljöer samt utvecklingen mot en giftfri miljö. Utgångspunkten i regeringens miljöarbete är det miljömålssystem som riksdagen beslutade om 2009. Regeringens arbete syftar till att uppfylla dessa mål och det är mot dem regeringen redovisar hur miljöarbetet har framskridit. Vid sidan av ekologisk hållbarhet är konkurrenskraft och en trygg energiförsörjning viktiga förutsättningar för en långsiktigt hållbar välfärd och tillväxt. Därför krävs en balanserad utveckling av energisystemet som tillgodoser behovet av hållbar energi till internationellt konkurrenskraftiga priser.

En politik för finansiell stabilitet och minskad sårbarhet hos hushållen

Finansiella kriser får som regel stora negativa konsekvenser för samhällsekonomin och de offentliga finanserna. Utöver det produktionsbortfall som normalt inträffar i samband med finansiella kriser kan dessa även leda till att produktion och sysselsättning blir betydligt lägre under långa perioder. Regeringen har därför bl.a. höjt insättningsgarantin och det ställs numera markant högre kapital- och likviditetskrav på banker och andra kreditföretag. Regeringen har även kraftigt förstärkt tillsynen av den finansiella sektorn. Dessutom har en stabilitetsfond som är finansierad av bankerna inrättats. Fonden är tänkt att användas i händelse av en finansiell kris. På nationell basis har Finansinspektionen nått en överenskommelse med branschen om frivilliga amorteringsplaner. Regeringen följer fortsatt noga utvecklingen av hushållens skuldsättning och har beredskap att vidta ytterligare åtgärder om indikatorer visar att skuldsättningen skulle öka på ett sätt som förstärker riskerna för obalanser i ekonomin.

2. Makroekonomisk situation och scenario

2.1 Makroekonomiska utsikter för programperioden

Den internationella konjunkturåterhämtning som inleddes 2013 ser ut att fortsätta. En expansiv penningpolitik i stora delar av världen och minskade finanspolitiska åtstramningar väntas bidra till en förhållandevis hög tillväxt i omvärlden. I euroområdet präglades slutet av 2013 av en starkare ekonomisk utveckling jämfört med de senaste åren och under inledningen av 2014 har tecknen varit tydliga på en bred uppgång i den ekonomiska aktiviteten. Tillväxttakten i amerikansk ekonomi växade upp under 2013 och förväntas framöver vara förhållandevis hög.

Den svenska BNP-tillväxten förväntas bli högre 2014 än 2013 (se tabell 1). Förtroendet bland både företag och hushåll har stärkts sedan sommaren 2013. Detta indikerar en ökad aktivitet i svensk ekonomi 2014. Exporten förväntas åter växa till följd av en högre tillväxt i omvärlden. Även investeringsbehovet inom industrin förväntas öka när konjunkturutsikterna förbättras. En god utveckling av de disponibla inkomsterna och en allt bättre arbetsmarknad samt ett i utgångsläget högt sparande bland hushållen ger utrymme för en stark utveckling av hushållens konsumtion. Detta gör att hushållens konsumtion förväntas lämna ett förhållandevis stort bidrag till tillväxten 2014 och 2015.

Den högre ekonomiska tillväxten förväntas leda till att sysselsättningen ökar något mer än arbetskraften 2014 och 2015. Arbetslösheten bedöms därmed minska. Ökningen i sysselsättningen bedöms främst ske i tjänstebranscherna. Denna ökning följer av den stigande inhemska efterfrågan på tjänster, i synnerhet genom en ökad konsumtion av tjänster bland hushållen. Sysselsättningen i varubranscherna förväntas utvecklas svagt.

Den offentliga sektorn redovisade 2013 ett finansiellt sparande på -1,3 procent av BNP. Underskottet i den offentliga sektorns finanser ökar något 2014. Den starkare ekonomiska utvecklingen åren därefter medför att den offentliga sektorns finansiella sparande gradvis förstärks till 1,2 procent av BNP 2018. Till följd av underskotten i den offentliga sektorn bedöms bruttoskulden som andel av BNP öka något 2014. Bruttoskulden förväntas därefter gradvis minska ned mot 32 procent av BNP fram till 2018 (de offentliga finanserna behandlas mer utförligt i Sveriges konvergensprogram 2014).

Tabell 1. Nyckeltal

Årlig procentuell förändring, om inte annat anges

	2013	2014	2015	2016	2017
BNP	1,5	2,7	3,3	3,5	2,5
BNP-gap ¹	-2,9	-2,4	-1,5	-0,5	-0,2
Sysselsatta ²	1,0	1,2	1,2	1,2	1,0
Sysselsättningsgrad ³	79,8	79,9	80,2	80,7	81,1
Arbetade timmar ⁴	0,4	1,4	1,2	1,4	1,1
Produktivitet ^{4,5}	1,7	1,8	2,2	2,1	1,9
Arbetslöshet ⁶	8,0	7,7	7,3	6,7	6,3
Löner ⁷	2,5	2,7	2,9	3,2	3,4
KPI ⁸	0,0	0,2	1,6	2,5	2,8

¹ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.² 15–74 år.³ Enligt EU2020-målet, dvs. sysselsatta i procent av befolkningen i åldersgruppen 20–64 år.⁴ Kalenderkorrigerad.⁵ Produktivitet i näringslivet.⁶ I procent av arbetskraften, 15–74 år.⁷ Mätt enligt konjunkturlönestatistiken.⁸ Årsgenomsnitt.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

2.2. Makroekonomisk inverkan av strukturreformer

Effekter av åtgärder mot bakgrund av rekommendation om finanspolitiken

Förändringar i den offentliga sektorns strukturella sparande brukar användas som en indikator på finanspolitikens inriktning. Förändringar i det strukturella sparandet i Sverige har en expansiv effekt 2013 och 2014, då det försvagas med 0,3 respektive 0,2 procent av BNP. Samma år försämras det finansiella sparandet totalt sett med 0,8 procent av BNP. Sammantaget bidrar utvecklingen av det offentliga finansiella sparandet till att hålla uppe efterfrågan i den svenska ekonomin dessa år.

Effekter av åtgärder mot bakgrund av rekommendationer om privat skuldsättning och bostadsmarknaden

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att stärka det finansiella systemet och öka stabiliteten på bostads- och bolånemarknaden. I avsnitt 3.2 och 3.3 redogörs för åtgärderna mer i detalj. Många av åtgärderna har trätt ikraft under 2013 och 2014 och alla effekter av dessa åtgärder är ännu svåra att i detalj utläsa.

Mycket tyder dock på att de vidtagna åtgärderna har bidragit till att dämpa den tidigare snabba ökningen i kreditgivning till hushållen. Finansinspektionens bolåneundersökning från 2013 visar bl.a. att belåningsgraderna bland nya lån har minskat för första gången på tio år. Andelen hushåll med nya lån över 85 procent av bostadens marknadsvärde har halverats sedan 2009. Endast 11 procent av hushållen tar nya lån över det s.k. bolånetaket.

Finansinspektionens undersökning visar också att hushåll med belåning över bolånetaket amorterar och att nio av tio hushåll amorterar på lån över 75

procent av bostadens marknadsvärde. Utifrån stresstester drar Finansinspektionen slutsatsen att de flesta hushåll som tagit ett nytt bolån har god återbetalningsförmåga och är motståndskraftiga mot ränteuppgångar. Effekten av åtgärderna visar sig även i att den årliga kreditillväxten har sjunkit från nivåer på över 10 procent årligen 2000–2010 till under 5 procent de senaste åren. Regeringen följer fortsatt noga utvecklingen av hushållens skuldsättning och har beredskap att vidta ytterligare åtgärder om indikatorer visar att skuldsättningen skulle öka på ett sätt som förstärker riskerna för obalanser i ekonomin.

De makroekonomiska effekterna av åtgärderna för att dämpa hushållens skuldsättning är emellertid mycket svåra att beräkna. Syftet med åtgärderna är i de flesta fall att förebygga en negativ utveckling och att undvika finansiella kriser och det är givetvis mycket svårt att under sådana omständigheter uppskatta kvantitativa effekter. Åtgärderna kan potentiellt begränsa efterfrågeutvecklingen på makroekonomisk nivå, men har en positiv påverkan genom att de minskar riskerna för bakslag längre fram.

Effekter av åtgärder mot bakgrund av rekommendation på arbetsmarknadsområdet

Utformningen av regeringens politik för att minska utanförskapet och öka den varaktiga sysselsättningen innebär en kombination av generella åtgärder som stimulerar utbudet och efterfrågan på arbetskraft och förbättrar matchningen mellan arbetssökande och lediga platser. Regeringen har även genomfört riktade åtgärder för att öka sysselsättningen i grupper med svag förankring på arbetsmarknaden. Den viktigaste reformen för att stärka arbetsutbudet är jobbskatteavdraget som har införts stegvis och som har stärkt drivkrafterna till arbete genom att göra det mer lönsamt att arbeta. Om det lönar sig mer att arbeta kommer fler att söka sig till arbetsmarknaden, och på sikt kan därmed den varaktiga sysselsättningen öka. I avsnitt 3.4 lämnas en utförlig redovisning av den förda politiken för att förbättra deltagandet på arbetsmarknaden bland unga och andra utsatta grupper.

Det finns tydliga tecken på att regeringens politik har ökat den varaktiga sysselsättningen och minskat utanförskapet. Sedan 2006 har sysselsättningen och antalet personer som är i arbete ökat mer än vad som kan förklaras av demografiska och konjunkturella faktorer. Samtidigt som sysselsättningen ökar har utanförskapet minskat. Antalet personer som får ersättningar från olika trygghetssystem, mätt som antalet helårsekvivalenter, har minskat med uppemot 200 000 sedan 2006 och bedöms fortsatt att minska.

Regeringen bedömer att den varaktiga sysselsättningen ökar med ca 250 000 personer och att jämviktsarbetslösheten sjunker med 1,8 procentenheter på lång sikt till följd av vissa av de strukturella reformer som regeringen har genomfört sedan 2007 (se tabell 2 nedan). Merparten av effekterna bedöms ha slagit igenom 2018. Bedömningarna baseras på den forskning som finns om

effekter av strukturella reformer.²

Tabell 2. Förväntade långsiktiga effekter av regeringens politik 2006–2014

Förändring i procent om inte annat anges

	Årsarbetskrafter ¹	Sysselsatta ²	Arbetskraft	Arbetslöshet ³	BNP
Jobbskatteavdrag	137 000	120 000	1,8	-0,8	2,5
Förhöjt jobbskatteavdrag för äldre	6 000	10 000	0,2	0,0	0,1
Skiktgräns	6 000	0	0,0	0,0	0,1
Arbetslöshetsförsäkring	40 000	45 000	0,2	-0,7	0,7
Arbetsmarknadspolitik	11 000	14 000	0,1	-0,2	0,2
Sjukförsäkring	20 000	17 000	0,9	0,5	0,4
Sänkta socialavgifter	18 000	21 000	0,2	-0,2	0,3
Husavdraget	27 000	25 000	0,2	-0,3	0,4
Sänkt restaurangmoms	6 000	4 000	0,0	-0,1	0,1
Höjt bostadsbidrag	- 2 000	- 2 000	- 0,05	0,0	0,0
Summa strukture reformer	267 000	254 000	3,5	-1,8	4,8

¹ Antal arbetade timmar omräknat till årsarbetskrafter. En årsarbetskraft motsvarar 1 800 timmar.

² Antal personer i åldersgruppen 15-74 år.

³ Förändring i procentenheter.

Källa: Egna beräkningar.

Kunskapen om effekterna och i vilken takt de slår igenom är dock långt ifrån fullständig. De bedömningar som redovisas i tabellen är således behäftade med stor osäkerhet. Det är därför viktigt att löpande följa upp hur reformerna verkar. Uppföljningarna kan ge vägledning om hur politiken behöver kompletteras och om den behöver ändra inriktning.

² Se rapporten "Hur ska utvecklingen av arbetsmarknadens funktionssätt bedömas?" (Finansdepartementets ekonomiska avdelning 2011:1) för en beskrivning av beräkningarna.

3. Genomförande av de landspecifika rekommendationerna 2013

Regeringen välkomnar de landspecifika rekommendationerna som en viktig del av den europeiska terminen för stärkt ekonomisk samordning inom EU, och ett ambitiöst genomförande av Europa 2020-strategin samt stabilitets- och tillväxtpakten. I detta avsnitt redogörs övergripande för de åtgärder som regeringen har vidtagit och avser att vidta för att leva upp till de landspecifika rekommendationerna.

I kommissionens meddelande från den 29 maj 2013, där förslagen till rekommendationer ingår, framhålls sammanfattningsvis att Sveriges medelfristiga budgetmål, ligger väl i linje med stabilitets- och tillväxtpaktens krav och att detta budgetmål sannolikt kommer att uppfyllas under programperioden. I meddelandet pekar kommissionen på ett antal utmaningar som fortfarande behöver hanteras. En sådan utmaning utgör skuldsättningen i den privata sektorn, som bedöms utgöra ett fortsatt orosmoment. En härtill relaterad utmaning utgör den svenska bostadsmarknaden som, enligt kommissionen, har varit stabil på senare tid, men förblir en potentiell källa till makroekonomisk instabilitet. En effektivisering av den svenska bostadsmarknaden bidrar troligen till att hushållens belåning sjunker. En ytterligare utmaning som lyfts fram utgör arbetslösheten bland ungdomar, personer med invandrarbakgrund och lågutbildade. Det framhålls att Sverige har vidtagit många nya relevanta åtgärder för att ta itu med problemen, men att fortsatta satsningar krävs.

I rådsbeslut från den 9 juli 2013 rekommenderas Sverige att:

1. Genomföra de åtgärder som är nödvändiga för att fortsätta att driva en tillväxtvänlig finanspolitik och bevara sunda offentliga finanser som garanterar att det medelfristiga målet kan iakttas under programperioden.
2. Fortsätta att ta itu med riskerna med den privata skuldsättningen genom att minska den skevhet i bostadsbeskattningen som gynnar skuldsättning genom att fasa ut avdragsrätten för ränteutgifter avseende bostadslån och/eller höja fastighetsskatterna. Vidta ytterligare åtgärder för att främja ansvarsfull utlåning genom åtgärder som stimulerar amortering av bostadslån. Ytterligare minska den skevhet i företagsbeskattningen som gynnar lånefinansiering.
3. Öka effektiviteten på bostadsmarknaden genom fortsatta reformer av hyressättningsystemet och stärka avtalsfriheten för enskilda hyresgäster och hyresvärdar. Främja ökad konkurrens i byggsektorn och se över processerna för fysisk planering, stadsplanering och tillstånd för att öka öppenheten, förkorta ledtiderna och minska hindren för marknadstillträde för byggföretag.

4. Förstärka ansträngningarna för att förbättra integrationen på arbetsmarknaden för lågutbildade ungdomar och personer med invandrarbakgrund genom kraftfullare och mer målinriktade åtgärder för att stärka deras anställbarhet och efterfrågan på dessa gruppers arbetskraft. Stärka satsningarna på att underlätta övergången från skola till arbete, bl.a. genom bredare användning av lärande på arbetsplatsen, lärlingsplatser och andra avtalsformer som kombinerar arbete och utbildning. Komplettera ungdomsgarantin så att den bättre omfattar ungdomar som varken går någon utbildning eller fortbildning. Genomföra och dra slutsatser av utvärderingen av effektiviteten av den sänkta mervärdesskattesatsen på restaurang- och cateringtjänster till stöd för nya arbetstillfällen.

3.1 Rekommendation rörande finanspolitiken

Sammanfattning och exempel på vidtagna åtgärder

- Under 2014 nödvändigt med en strukturellt riktig finanspolitik som stimulerar ekonomin:
 - Förstärkning av hushållens ekonomi genom ett ytterligare steg i jobbskatteavdraget i kombination med sänkt skatt för pensionärer.
 - Slopande av arbetslöshetsavgiften inom arbetslöshetsförsäkringen.
 - Höjning av det särskilda bidraget i bostadsbidraget.
 - Stöd till yrkesintroduktionsanställningar.
 - Satsningar inom grund- och gymnasieskolan.
- Finanspolitiken inriktas nu mot att succesivt nå balans och överskott.
- Det finansiella sparandet beräknas nå över 1 procent 2018.

Regeringens syn på rekommendationen

Regeringen delar kommissionens syn om vikten av att fortsätta driva en tillväxtvänlig finanspolitik samtidigt som sunda offentliga finanser bevaras. Att återvända till överskott är avgörande för att kunna skydda jobb och välfärd i en liten öppen ekonomi som den svenska. Sverige har sedan finans- och skuldskrisen inleddes kunnat använda sina starka offentliga finanser för att stimulera ekonomin. Det har varit rätt och nödvändigt i en situation där arbetslösheten ökat i en internationellt kärv ekonomisk miljö. Samtidigt har stimulanserna utformats så att viktiga strukturella reformer prioriterats, som främjat sysselsättning och tillväxt också långsiktigt. Under 2014 har det varit nödvändigt med en strukturellt riktig finanspolitik som stimulerar ekonomin, eftersom arbetslösheten är fortsatt hög och det finns gott om lediga resurser. Det är i det perspektivet det förstärkta jobbskatteavdraget behöver ses, en skattesänkning som både stärker drivkrafterna att arbeta och stimulerar konsumtionsefterfrågan i ekonomin, i en situation när efterfrågan på svensk export ännu inte tagit fart och resursutnyttjandet är fortsatt lågt.

Under den kommande mandatperioden förändras politikens förutsättningar,

eftersom resursutnyttjandet gradvis förstärks, sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar. Det gör att finanspolitiken nu går in i en fas där inriktningen är att succesivt nå balans och sedan överskott. När konjunkturläget förbättras avtar succesivt behovet att via finanspolitiken stötta ekonomin. Det innebär att fortsatta nödvändiga reformer, vare sig de är på utgifts- eller inkomstsidan av budgeten, kommer att behöva finansieras fullt ut.

Det finansiella sparandet bör, i enlighet med nuvarande prognos, återvända till överskott på över 1 procent när resursutnyttjandet går mot balans 2018. Takten i förstärkningen av de offentliga finanserna bör anpassas efter läget på arbetsmarknaden och utvecklingen av resursutnyttjandet.

Insatser och åtgärder

Vid utformningen av stödet till en återhämtning är det enligt regeringen av yttersta vikt att prioritera åtgärder som är konjunkturrellt och strukturellt riktiga och som möter de långsiktiga tillväxtutmaningarna. Under innevarande år förstärks hushållens ekonomi genom ett ytterligare steg i jobbskatteavdraget i kombination med sänkt skatt för pensionärer. Härutöver har ett slopande av arbetslöshetsavgiften inom arbetslöshetsförsäkringen och en höjning av det särskilda bidraget i bostadsbidraget prioriterats. Andra viktiga åtgärder är stöd till yrkesintroduktionsavtal och satsningar inom grund- och gymnasieskolan för att snabba på övergången mellan skola och arbete och stärka kunskapsnivån (se vidare avsnitt 3.4 samt kapitel 4 för en utförlig beskrivning av insatser för att förbättra deltagandet på arbetsmarknaden bland unga och andra utsatta grupper).

Det offentliga finansiella sparandet uppvisade ett underskott på -1,3 procent av BNP 2013. För 2014 förutses ett underskott på -1,6 procent. Därefter beräknas sparandet förbättras successivt till ett överskott på 1,2 procent av BNP 2018. Mot slutet av samma år beräknas också resursutnyttjandet i den svenska ekonomin åter ha kommit i balans. Den konsoliderade bruttoskulden beräknas uppgå till 41,3 procent av BNP 2014 och väntas därefter minska till 31,7 procent av BNP 2018. Denna utveckling ligger i linje med överskottsmålet och Sveriges ”Medium Term Objective” (MTO). De offentliga finanserna behandlas mer utförligt i Sveriges konvergensprogram för 2014.

3.2 Rekommendation rörande privat skuldsättning³

Sammanfattning – exempel på vidtagna åtgärder

- Bolånetak: nya lån bör inte överstiga 85 procent av bostadens marknadsvärde.
- Riskviktsgränser på 15 procent för svenska bolån infördes av Finansinspektionen i maj 2013 för att säkerhetsställa att bankerna håller en kapitalbas som täcker riskerna i bolåneportföljen. En höjning till 25 procent är aviserad.
- Basel 3-överenskommelsen: Implementeras under 2014. Regeringens tydliga ambition är att kapitalkraven ska höjas för att stärka de svenska bankernas motståndskraft mot finansiella kriser.
- Ytterligare begränsningar av företagens möjligheter till ränteavdrag avseende interna lån sedan 1 januari 2013.
- Sänkning av bolagsskattesatsen (från 26,3 procent till 22 procent). Detta minskar företagens incitament till lånefinansiering.
- Finansinspektionen får ansvar för verktyg för finansiell stabilitet.

Regeringens syn på rekommendationen

Regeringen delar kommissionens syn om vikten av att fortsätta ta itu med riskerna med den privata skuldsättningen. En hög skuldsättning hos hushåll och företag liksom en omfattande internationell verksamhet hos banker kan utgöra risker för den finansiella stabiliteten. Det finns också en risk att en hög privat skuldsättning kan utgöra ett hot mot den makroekonomiska balansen vilket också påpekas i kommissionens rapport "Makroekonomiska obalanser i Sverige 2014". Regeringen följer utvecklingen av den privata skuldsättningen och har beredskap att vidta ytterligare åtgärder om indikatorer visar att skuldsättningen skulle öka på ett sätt som förstärker riskerna för obalanser i ekonomin.

De svenska hushållens skuldkvot, dvs. skulderna som andel av de disponibla inkomsterna, har sedan 2010 stabiliserats vid drygt 170 procent. Trots en uppgång från den genomsnittliga nivån på strax över 100 procent under 1980- och 1990-talet finns det faktorer som talar för att risken är låg för att hushållen skulle få stora besvär att hantera den högre skuldkvoten. Räntekvoten, dvs. räntekostnaderna efter skatteavdrag som andel av de disponibla inkomsterna, ligger under genomsnittet för de senaste 30 åren. Ett lägre ränteläge kan alltså ha bidragit till att hushållen kunnat bära en större skuld.

I sammanhanget är det relevant att beakta hushållens skuldsättningsbeteende i ljuset av deras sparbeteende. Samtidigt som hushållens skulder har ökat snabbt, har deras nettosparande varit positivt. Det genomsnittliga sparandet mellan åren 1980 och 2012 är 4,9 procent av hushållens disponibelinkomst, tjänste-

³ Denna tas också upp i kommissionens djupgranskning ("In depth review") av den svenska ekonomin i mars 2014.

och premiepensioner inräknat. Under senare år har sparandet dessutom ökat.

Finansiella kriser har visat sig vara mycket kostsamma och utgör därför ett allvarligt hot mot en stabil ekonomisk utveckling och de offentliga finanserna. Arbetet med att säkerställa ett stabilt finansiellt system i spåren av den finansiella krisen är därför fortsatt högt prioriterat av regeringen. Hushållens skuldsättning behandlas även i Sveriges konvergensprogram.

Insatser och åtgärder

Stabiliteten på de finansiella marknaderna har successivt stärkts sedan finanskrisens mest intensiva period hösten 2008. Detta har till stor del skett genom en kombination av åtgärder som har stärkt det finansiella systemets motståndskraft. För att minska riskerna med den privata skuldsättningen och stärka den finansiella stabiliteten beslutade Finansinspektionen hösten 2010 om ett allmänt råd för lån med bostaden som pant. Det s.k. bolånetaket innebär att nya lån inte bör överstiga 85 procent av bostadens marknadsvärde. Finansinspektionens uppföljningar 2012 och 2013 har visat att belåningsgraderna över 85 procent har minskat, och att andelen hushåll med nya lån över 85 procent har halverats sedan 2009 och nu uppgår till ca 10 procent. Finansinspektionens uppföljning 2013 visar vidare att närmare 90 procent av hushållen med belåningsgrader över 75 procent amorterar. Det innebär att bankerna följer Svenska Bankföreningens rekommendation om amortering på lån med en belåningsgrad över 75 procent. Uppföljningen visar också att samtliga hushåll som har tagit blancolån amorterar på dessa. Bankföreningen har också uttryckt att de ska vidga sin nuvarande amorteringsrekommendation till att omfatta alla bolån med en belåningsgrad över 70 procent.

För att säkerställa att bankerna håller en kapitalbas som täcker riskerna i den svenska bolåneportföljen införde Finansinspektionen i maj 2013 ett riskviktsgolv på 15 procent för svenska bolån. Högre riskvikter gör att bankerna, givet den befintliga utlåningen, kan behöva finansiera sig med mer s.k. kärnprimärkapital, vilket är det kapital som först absorberar förluster. Åtgärden bedöms i viss mån öka kostnaden för bankernas finansiering. I förlängningen kan det leda till att bankerna ser över sin låneportfölj och att bolån i allmänhet blir något dyrare. Samtidigt förväntas riskerna i bankernas verksamhet minska, vilket är till gagn för såväl bankerna, deras kunder och ekonomin i stort. Finansinspektionen har även aviserat en ytterligare höjning av riskviktsgolvet till 25 procent givet att en sådan är förenlig med kommande EU-regelverk.

Storleken på bankernas kapitalbas påverkas även av de s.k. Baselreglerna. Regeringen är positiv till Basel 3-överenskommelsen och att den ska implementeras i EU, vilket sker under 2014 genom att tillsynsförordningen (CRR) börjar gälla samt att det fjärde kapitäläckningsdirektivet (CRD4) genomförs i nationell rätt. Regeringens tydliga ambition är att kapitalkraven för

bankerna ska höjas för att stärka deras motståndskraft mot finansiella kriser. Genom det nya regelverket kommer bl.a. nya kapitalbuffertkrav att introduceras, vilket kommer möjliggöra för myndigheterna att besluta om högre kapitaltäckningskrav, särskilt för de systemviktiga instituten.

För att stärka konsumentskyddet och samtidigt förbättra transparensen och stabiliteten i den finansiella sektorn har Finansinspektionen redovisat ett uppdrag om möjliga åtgärder för hur bankerna ska kunna öka kundernas insyn i räntans bestämningfaktorer vid tecknandet av bolån. Bankföreningen har också utformat en rekommendation för sina medlemsbanker att alla nya bolånekunder ska få en individuell amorteringsplan av bankerna.

Regeringen har vidare föreslagit en ändrad lagstiftning som syftar till att skapa en rättvis modell för beräkning av s.k. ränteskillnadsersättning vid förtidsinlösen av bundna bostadslån. En mer rättvis modell underlättar låntagarens möjlighet att byta bank och bör också öka efterfrågan på lån med längre räntebindingstider och därmed minska ränterisken för hushållen. I syfte att minska hushållens sårbarhet har Konsumentverket från den 1 april rätt att ta ut sanktionsavgifter från snabblåneföretag som inte gör ordentliga kreditprövningar. Regeringen avser också att ta fram en strategi för att motverka överskuldssättning.

Sedan den 1 januari 2009 begränsas företagens möjligheter till ränteavdrag avseende interna lån. Från och med den 1 januari 2013 har reglerna skärpts ytterligare. Begränsningen infördes för att skydda den svenska bolagsskattebasen mot skatteplanering. Som en följd förväntas den interna skuldsättning som görs i skatteplaneringssyfte att minska. På företagsområdet har sänkningen av bolagsskattesatsen 2013 från 26,3 procent till 22 procent bidragit till att minska företagens incitament till lånefinansiering. Företagsskattekommittén har bl.a. i uppdrag att ta fram ett förslag på skatteregler som gör villkoren för finansiering med lånat och eget kapital mer lika. Förslaget, som ska redovisas senast den 16 juni, förväntas ytterligare minska incitamenten till lånefinansiering.

En ekonomisk återhämtning ska vila på robust grund där obalanser i ekonomin undviks. Arbetet med att stärka stabiliteten i det finansiella systemet prioriteras därför fortsatt högt av regeringen. Som ett led i detta arbete har regeringen beslutat att Finansinspektionen ska få det huvudsakliga ansvaret för verktygen för finansiell stabilitet, t.ex. över den s.k. kontracykliska kapitalbufferten. För att stärka förutsättningarna för Finansinspektionen att bidra till ett väl fungerande finansiellt system har regeringen också föreslagit att ytterligare 100 miljoner kr samlat tillförs myndigheten 2014-2016, utöver de 103 miljoner kr som tillfördes myndigheten under 2011-2013. Regeringen har också inrättat ett formellt finansiellt stabilitetsråd, bestående av företrädare för regeringen, Finansinspektionen, Riksbanken och Riksgäldskontoret. Rådet ska ge möjlighet till samråd och informationsutbyte. Rådets arbete ska omfatta såväl

krisförebyggande verksamhet som eventuell krishantering.

Regeringen följer utvecklingen av hushållens skuldsättning och prövar behovet av att vidta ytterligare åtgärder om indikatorer visar att skuldsättningen ökar på ett sätt som förstärker riskerna för obalanser i ekonomin.

3.3 Rekommendation rörande effektiviteten på bostadsmarknaden⁴

Sammanfattning – exempel på vidtagna åtgärder

- Förändringar i hyreslagstiftningen för att skapa jämställda förutsättningar för privata och kommunala aktörer.
- Sänkning av den kommunala fastighetsavgiften för hyreshusenheter
- Nya regler vid privat bostadsuthyrning.
- Förenklade av såväl byggregler som regler som påverkar planeringsförutsättningar.
- Ändringar i plan- och bygglagen.
- Nya åtgärder som kan genomföras utan krav på bygglov.
- En enklare planprocess.
- Ändring av bostadsförsörjningslagen.

Regeringens syn på rekommendationen

Rekommendationen rörande bostadsmarknaden, byggsektorn och planprocessen ligger huvudsakligen i linje med regeringens politik. Detta framgår även vid genomgången av problemen inom dessa områden i kommissionens rapport om "Makroekonomiska obalanser i Sverige 2014" (avsnitt 3.3). Målet för bostadspolitikerna är långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven. För att uppnå detta krävs reformer när det gäller institutionella förhållanden som reglerar förutsättningarna på bostadsmarknaderna som sådana, t.ex. vad gäller förutsättningarna för att fler bostäder ska finnas tillgängliga på marknaden. Det är dock viktigt att notera att investeringar i bostadsbyggande är långsiktiga beslut och att det tar tid innan även betydelsefulla förändringar av de regelverk som styr plan- och byggprocessen slår igenom i företagets verksamhet och investeringsplaner och därmed också på utbudet av nya bostäder.

Insatser och åtgärder

Institutionella förhållanden av betydelse för bostadsmarknaden

När det gäller institutionella förhållanden av betydelse för bostadsmarknaden som sådan har det skett förändringar under de senaste åren som har skapat jämställda villkor för allmännyttiga och privata bostadsföretag. Bl.a. har den s.k. hyresnormerande rollen för allmännyttiga bostadsföretag avskaffats och ersatts med en normerande roll för alla kollektivt förhandlade hyror, vilket skapat jämlika förutsättningar vid hyresförhandlingarna. En särskild hyreslag

⁴ Denna tas också upp i kommissionens djupgranskning ("In depth review") av den svenska ekonomin i mars 2014.

som gäller vid uthyrning som bedrivs av privatpersoner har införts, vilket innebär att en privatperson som inte hyr ut en bostad som näringsverksamhet kan begära en hyra som ger täckning för de egna kostnaderna. Skattevillkoren vid privatuthyrning har också förbättrats. Under 2014 har en proposition lagts fram som förbättrar möjligheterna för bostadsrättshavare att få tillstånd att hyra ut sin bostad under begränsad tid. Möjligheten att skapa bostäder i flerbostadshus som disponeras med äganderätt infördes den 1 maj 2009. En särskild utredare ska föreslå de författningsändringar som behövs för att hyreslägenheter i flerbostadshus ska kunna ombildas till ägarlägenheter. Uppdraget ska redovisas senast den 30 maj 2014.

Kommunala fastighetsavgiften för hyreshusenheter

För att stimulera utbudet av hyresbostäder sänktes den kommunala fastighetsavgiften för hyreshusenheter den 1 januari 2013. En utredning har beräknat att hyresrätter skattemässigt är missgynnande jämfört med ägda bostäder. Man föreslår att den kommunala fastighetsavgiften för hyresrätter avskaffas, om hyresrätten upplåts för bostadsändamål inom ramen för en näringsverksamhet ("Vissa bostadsbeskattnings frågor", SOU 2014:1).

Institutionella förhållanden av betydelse för utbudet av nya bostäder

När det gäller institutionella förhållanden av betydelse för utbudet av nya bostäder har politiken under den innevarande mandatperioden varit inriktad på att förenkla såväl byggregler som regler som påverkar planeringsförutsättningar och därmed se till att hela plan- och byggprocessen förkortas, förenklas och blir snabbare. Detta skapar förutsättningar för att bygga billigare och för mindre företag att komma in på marknaden, varigenom konkurrensen förbättras.

Plan- och bygglagen

I december 2013 föreslog regeringen att ändringar görs i plan- och bygglagen (2010:900). Ändringarna innebär att avsteg från kraven på tillgänglighet och användbarhet alltid ska få göras vid inredning av bostäder på högst 35 kvadratmeter på en vind. Ändringarna innebär även att det ska framgå av översiktsplanen hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder. Propositionen innehåller därutöver förslag om att den maximala tiden för tidsbegränsat bygglov förlängs till femton år och att byggprocessen vid flyttning av vissa byggnader ska kunna förenklas genom undantag från kravet på tekniskt samråd. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2014 (prop. 2013/14:59 "Fler bostäder åt unga och studenter till riksdagen").

Nya åtgärder som kan genomföras utan krav på bygglov

Under 2014 har regeringen beslutat om proposition 2013/14:127 "Nya åtgärder som kan genomföras utan krav på bygglov". I propositionen föreslås ändringar i plan- och bygglagen (2010:900). Syftet med ändringarna är att förenkla regelverket så att krav på bygglov inte ställs i större utsträckning än vad som är motiverat utifrån samhällets behov av att säkerställa att bebyggelsen utvecklas

på ett lämpligt och hållbart sätt. Ändringarna innebär att det antal åtgärder som ska kunna genomföras utan krav på bygglov utökas. För det första ska större komplementbyggnader och mindre bostäder på sammanlagt 25 kvadratmeter kunna uppföras. En sådan byggnad får även innehålla en självständig bostad. För det andra ska en- och tvåbostadshus kunna byggas till med högst 15 kvadratmeter. För det tredje ska ytterligare en bostad kunna inredas i ett enbostadshus. På en- och tvåbostadshus ska också högst två takkupor kunna byggas utan krav på bygglov.

En enklare planprocess

I propositionen "En enklare planprocess" föreslås t.ex. att plan- och bygglagen ska ändras så att det blir lättare för en kommun att ta fram en detaljplan. En detaljplan ska heller inte krävas lika ofta som i dag och kommunen ska inte kunna ställa strängare krav på byggnaders tekniska egenskaper än vad som följer av Boverkets byggregler. Därutöver föreslås bl.a.:

- en helt ny lag för kommunala markanvisningar,
- att detaljplanekravet begränsas och att dagens enkla förfarande för att ta fram en detaljplan blir standard,
- att kommunstyrelsen eller byggnadsnämnden ska kunna anta fler slags planer,
- ett ännu enklare sätt att gå tillväga för att upphäva detaljplaner och förlänga genomförandetiden,
- att planbestämmelser om utformning av byggnadsverk och tomter i huvudsak upphör att gälla efter genomförandetidens slut,
- att bestämmelser införs om vad som får regleras i ett så kallat exploateringsavtal,
- att vissa förfaranderegler införs som ska öka insynen i och öppenheten kring genomförandet av detaljplaner,
- att de så kallade exploatörsbestämmelserna försvinner,
- att möjligheten utökas att ge bygglov för åtgärder som innebär avvikelse från detaljplan eller områdesbestämmelser,
- att möjligheten införs att kunna vänta med att genomföra en åtgärd som följer ett så kallat planvillkor,
- att rätten till bygglov för åtgärder på mark, som enligt detaljplanen utgör kvartersmark för allmänt ändamål, ska även gälla om den som ansöker inte är ett offentligt organ, och
- att kommunernas utrymme för att ställa egna tekniska egenskapskrav regleras.

Samordnad prövning av buller

I proposition 2013/14:128 "Samordnad prövning av buller enligt miljöbalken och plan- och bygglagen" konstateras att ett mer samordnat regelverk för underlätta tillämpningen av plan- och bygglagen respektive miljöbalken vid bedömningar och prövningar av buller behövs. Som ett första steg mot ett tydligare och mer förutsägbart regelverk som underlättar för planering och byggande av bostäder i bullerutsatta områden föreslås att de bullernivåer som

godtas i plan- och bygglovsskedet även ska godtas vid tillsyn enligt miljöbalken. Olägenhet för människors hälsa ska förebyggas vid planläggning och bygglov. Planbeskrivningen (detaljplanen) eller bygglovet ska innehålla en redovisning av bullervärden. Nya möjligheter att ställa krav på åtgärder som förebygger bullerstörningar införs. I miljöbalken införs nya bestämmelser med innebörden att vid tillsyn får inte beslutas om förelägganden eller förbud om bullret inte överskrider de värden som angetts i planbeskrivningen eller i bygglovet. Förelägganden eller förbud ska aldrig få beslutas avseende ett komplementbostadshus. Regeringen avser även att författningsreglera riktvärden för buller från väg- och spårtrafik samt för flygbuller. En förordning med riktvärden för buller kan träda ikraft samtidigt som lagförslagen, dvs. den 2 januari 2015.

Bostadsförsörjningslagen

Från den 1 januari 2014 har bostadsförsörjningslagen, som åligger kommunerna att planera för bostadsförsörjningen i kommunen, ändrats så att kommunerna även ska ta hänsyn till de regionala förutsättningarna och behoven och samråda med såväl andra kommuner i regionen som med regionala organ. En parlamentarisk kommitté har tillsatts, som bl.a. har till uppgift att utreda och vid behov föreslå sådana förändringar i de regelverk som styr fysisk planering och framtagande av planeringsunderlag på regional nivå som behövs för att tillgodose bostadsförsörjningsbehovet och en långsiktigt hållbar utveckling i alla delar av landet. Kommittén ska dessutom utvärdera hur samordningen av hanteringen av bostadsförsörjningsfrågorna på regional och kommunal nivå fungerar i dag samt analysera behovet av förändringar i berörda regelverk. Kommittén ska också utreda vad som bör ingå i fysisk planering på regional nivå och i detta sammanhang särskilt analysera behovet av att på regional nivå avväga nationella och regionala mål, planer och program.

3.4 Rekommendation rörande åtgärder för att förbättra deltagandet på arbetsmarknaden bland unga och andra utsatta grupper

Sammanfattning – exempel på vidtagna åtgärder

- Stöd till yrkesintroduktionsanställningar.
- Satsning på lärlingsutbildningar och yrkesprogram.
- Effektivare arbetsmarknadspolitiska åtgärder för unga.
- Satsningar på det särskilda anställningsstödet för långtidsarbetslösa.
- Särskilt utformade utbildningar för nyanlända som omfattas av etableringsuppdraget.
- Nedsättning av socialavgifterna för de yngsta.
- Utvärdering av effekterna av den sänkta mervärdesskatten för restaurang- och cateringtjänster.

Regeringens syn på rekommendationen

Regeringen delar kommissionens uppfattning att deltagandet på arbets-

marknaden för unga och andra utsatta grupper behöver förbättras. Regeringens ekonomiska politik fokuserar i hög grad på att öka sysselsättningen, stärka drivkrafterna till arbete, öka anställningsbarheten och minska trösklarna in på arbetsmarknaden. För många människor med låga inkomster lönar det sig fortfarande inte tillräckligt att gå från utanförskap till arbete. Därför är jobbskatteavdragen en central del i regeringens politik för att varaktigt höja sysselsättningen och minska utanförskapet. Avdraget gör det mer lönsamt att arbeta vilket leder till att fler människor deltar i arbetskraften.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2014 presenterat reformer för att bl.a. påskynda övergången från studier till arbete och för att minska långtidsarbetslösheten bland unga. Regeringen har sedan 2006 fört en politik syftande till att varaktigt öka sysselsättningen, öka arbetskraftsutbudet och minska arbetslösheten. Bl.a. infördes jobbgarantin för ungdomar och jobb- och utvecklingsgarantin 2007. I samband med budgetpropositionen för 2012 genomfördes ytterligare ett antal förändringar av arbetsmarknadspolitiken. Syftet med förändringen i politiken har bl.a. varit att komplettera insatser för att bryta långtidsarbetslöshet med åtgärder som förhindrar att arbetslösa hamnar i långtidsarbetslöshet. Därför har insatser från dag ett i arbetslösheten gjorts möjliga för dem som riskerar långtidsarbetslöshet samtidigt som uppföljningen av arbetssökandet har förstärkts. Regeringens politik är inriktad på att kontinuerligt följa upp och förbättra arbetsmarknadssituationen för grupper med relativt svagare förankring på arbetsmarknaden såsom unga, långtidsarbetslösa, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. I detta arbete har arbetsmarknadens parter en viktig roll och ett omfattande arbete har bedrivits inom ramen för de så kallade trepartssamtalen mellan regeringen och arbetsmarknadens parter. Regeringens mål med dessa samtal är att finna åtgärder som sänker jämviktsarbetslösheten och förbättrar möjligheterna för ungdomar och andra grupper med svag förankring på arbetsmarknaden.

Insatser och åtgärder

Trepartsamtal för att underlätta övergången från skola till arbete för unga

Avgörande steg för nya och bredare vägar till arbete har tagits inom ramen för trepartssamtalen mellan regeringen och arbetsmarknadens parter. Utgångspunkter för trepartssamtalen är att parterna och regeringen tillsammans ansvarar för arbetsmarknadens funktionssätt, att ansvaret för lönebildningen vilar på parterna och att överenskommelser bygger på initiativ från parterna. Regeringens övergripande mål med trepartssamtalen är att åstadkomma en varaktigt högre sysselsättning och en lägre jämviktsarbetslöshet.

Parterna har inom ett antal avtalsområden på arbetsmarknaden tecknat s.k. yrkesintroduktionsavtal i syfte att underlätta ungas övergång från skola till arbetsliv och för att säkra arbetsgivarnas långsiktiga kompetensförsörjning. Dessa avtal bygger normalt sett på principen att personer som saknar relevant

erfarenhet i yrket får handledning och utbildning under en del av arbetstiden. Regeringen bedömer att yrkesintroduktionsavtalen har potential att väsentligt bidra till att underlätta arbetsmarknadsinträdet.

För att stimulera till anställning av unga (15–24 år) på basis av yrkesintroduktionsavtal infördes den 15 januari 2014 ett ekonomiskt stöd till arbetsgivare. Stödet lämnas dels som en lönesubvention motsvarande en ordinarie arbetsgivaravgift (31,42 procent av bruttolönen) dels som ett handledarbidrag (2 500 kr per månad). För 2014 har även särskilda medel anslagits för att stödja parternas utvecklingsarbete med ett strukturerat lärande på arbetsplatserna och för att sprida kunskap om och främja användningen av yrkesintroduktionsavtal.

Andra åtgärder för att underlätta övergången från utbildning till arbete för unga

För att ytterligare underlätta ungdomars etablering på arbetsmarknaden har regeringen i februari 2014 överlämnat en proposition till riksdagen med förslag om en ny anställningsform, gymnasial lärlingsanställning. Förslaget innebär att gymnasiala lärlingar redan under sin utbildningstid kan erbjudas anställning under anpassade arbetsrättsliga bestämmelser.

Regeringen har initierat flera satsningar för att stärka de gymnasiala lärlings- och yrkesprogrammen. Regeringen bedömer att detta är angeläget för att ge ungdomar goda möjligheter att skaffa sig yrkeskunskaper som är relevanta för arbetslivet. Medel har bl.a. avsatts för att intensifiera samarbetet mellan berörda myndigheter, branschorganisationer och parter kring olika former av lärande i arbetslivet och ungdomars övergång från utbildning till arbetsmarknad. Medel har också avsatts för att se till att lärlingsutbildning kommer till stånd i större utsträckning.

Regeringen har också fattat beslut om att ge en utredare i uppdrag att se över dimensionering, utbud och innehåll i den gymnasiala yrkesutbildningen för att öka dess attraktionskraft och underlätta ungdomars övergång till arbetsmarknaden. Utredaren ska också se över hur branschernas och arbetsgivarnas inflytande och ansvar för den gymnasiala lärlingsutbildningen kan utvecklas.

Riksdagen har beslutat om särskilda stimulansmedel till skolhuvudmännen för att vidareutveckla kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet. Huvudmän och arbetsplatser får också ett bidrag för att tillhandahålla gymnasial lärlingsutbildning. Den del som riktas till arbetsgivaren har höjts med 17 500 kr till totalt 47 500 kr per elev och år. Regeringen har även gett Skolverket i uppdrag att upphandla eller genomföra utbildning för handledare på arbetsplatser som tar emot elever för arbetsplatsförlagt lärande. För de arbetsgivare som har en handledare som har gått en godkänd handledarutbildning ökas anordnarbidraget med ytterligare 10 000 kr till totalt 57 500 kr per lärling. Därutöver får huvudmännen ett bidrag på 10 000 kr som

kan användas för att täcka egna kostnader eller vidarebefordras till arbetsgivarna.

För att öka lärlingsutbildningens attraktionskraft införs en kostnadsersättning till lärlingar på 1 000 kr per studiemånad under den tid som lärlingen har utbildningskontrakt. Kostnadsersättningen syftar till att kompensera för eventuella merkostnader som uppstår då lärlingarna är på arbetsplatsen.

Inom yrkesintroduktion, som är ett av gymnasieskolans introduktionsprogram (ej att förväxla med yrkesintroduktionsavtalen), kan elever som saknar behörighet för nationella program få en introduktion till konkreta arbetsuppgifter på arbetsmarknaden. Regeringen ger stimulansbidrag till huvudmännen för att utveckla kvaliteten i yrkesintroduktionen. Även grundskoleämnen och motivationshöjande insatser utifrån elevens behov kan ingå för att öka andelen elever som fortsätter sina studier på ett nationellt program eller ett annat introduktionsprogram.

Regeringen beslutade den 13 mars 2014 propositionen ”Mer fokuserad nedsättning av socialavgifterna för de yngsta” (prop. 2013/14:116). Enligt förslaget ska socialavgifterna, inklusive den allmänna löneavgiften, sänkas för personer som vid årets ingång inte har fyllt 23 år genom att bara ålderspensionsavgiften om 10,21 procent ska betalas. För personer som vid årets ingång har fyllt 23 år men inte 25 föreslås att nedsättningen bibehålls i sin nuvarande utformning. För personer som vid årets början har fyllt 25 år föreslås att nedsättningen tas bort. Reformen förväntas på lång sikt leda till ökad sysselsättning bland unga.

I mars 2014 presenterade regeringen en ny ungdomspolitisk proposition ”Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande” (proposition 2013/14:191). I propositionen föreslås ett nytt mål för alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar mellan 13 och 25 år: Alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. I propositionen presenteras ett ungdomspolitiskt handlingsprogram för perioden 2014–2017 med insatser inom tre prioriterade områden: ungdomars inflytande, egen försörjning och psykiska hälsa. Inom området ”Egen försörjning” i handlingsprogrammet prioriteras insatser för att förbättra arbetet med den grupp ungdomar som varken arbetar eller studerar. Ändringar i skollagen föreslås för att förtydliga det så kallade informationsansvaret för icke skolpliktiga ungdomar, vilket i stället ska benämnas aktivitetsansvar för ungdomar. Ansvar innebär att kommunerna har i uppgift att erbjuda de ungdomar som berörs lämpliga individuella åtgärder. Åtgärderna ska i första hand motivera till utbildning. Kommunerna får nya uppgifter att föra ett register över de ungdomar som omfattas av ansvaret och att dokumentera sina insatser på lämpligt sätt. Huvudmän för gymnasieskolor och gymnasiesärskolor ska snarast meddela hemkommunen om en elev utan giltigt skäl är frånvarande i betydande utsträckning.

Vidare har regeringen i budgetpropositionen för 2014 aviserat att ett gemensamt uppdrag kommer att ges till Socialstyrelsen och Arbetsförmedlingen att ta fram förslag på modeller för hur en mer formaliserad och strukturerad samverkan mellan socialtjänsten och Arbetsförmedlingen kan utformas. Enligt regleringsbrevet för 2014 har Arbetsförmedlingen i uppdrag att redovisa hur samverkan bedrivs med andra aktörer såsom myndigheter, kommuner och arbetsmarknadens parter.

Effektivare arbetsmarknadspolitiska insatser för unga

Sedan 2012 har ungdomar utökad möjlighet att i ett tidigt skede få ta del av förstärkta förmedlingsinsatser och arbetsmarknadspolitiska program. Arbetsförmedlingen har för 2014 fått i uppdrag att i högre grad prioritera vägledningsinsatser för unga, såväl före som inom jobbgarantin. Regeringen har också avsatt ytterligare resurser under 2014–2016 för att förstärka Arbetsförmedlingens arbete med ungdomar för att få dem att lämna arbetslöshet för arbete eller studier på grund- och gymnasienivå. Det förhöjda studiebidraget för unga inom garantierna som återupptar sina gymnasiestudier förlängs till och med 2014. Nivån uppgår till 7115 kr per studiemånad.

Utrikes födda

Liksom unga som saknar fullföljd gymnasieutbildning har nyanlända invandrare svårare att etablera sig på arbetsmarknaden. Inriktningen på etableringsuppdraget, som infördes 2010 och syftar till snabbare etablering av nyanlända skyddsbehövande och deras anhöriga, ligger fast. Etableringsuppdragets fokus på arbete har dock förstärkts och insatserna anpassats bättre till den aktuella målgruppen. För att möta behovet av att olika insatser kombineras med varandra på ett mer effektivt sätt ges från och med 2014 folkhögskolor möjlighet att ta fram särskilt utformade utbildningar för nyanlända som omfattas av etableringsuppdraget. Det kan till exempel handla om sammanhållna utbildningar som omfattar såväl svenska för invandrare, samhällsorientering och arbetsförberedande insatser. Även insatser som riktar sig särskilt till elever som har invandrat efter sju års ålder har förstärkts i budgetpropositionerna 2013 och 2014.

För att öka incitamenten till arbete kommer nyanlända som omfattas av etableringsreformen från den 1 februari 2014 att få behålla vissa ersättningar (etableringstillägg och bostadsersättning) även om man har arbetsinkomster. Det införs också ett krav på att nyanlända med etableringsplan ska acceptera erbjudande om lämpligt arbete.

Utbildning i svenska för invandrare (sfi) är en viktig del av integrationspolitiken. Sfi är ett kommunalt ansvar, men utöver ordinarie insatser har regeringen i december 2012 beslutat att ett statsbidrag på 50 miljoner kr per år under 2013–2015 får lämnas till anordnare av sfi eller motsvarande utbildning för insatser som bidrar till höjd kvalitet och ökad

individ Anpassning i utbildningen.

Regeringen har även förstärkt resurserna för kompletterande högskoleutbildning för personer med en utländsk utbildning med ca 17 miljoner kr per år, exklusive studiemedel. Därmed omfattar satsningen på kompletterande utbildning för yrkesgrupperna jurister, lärare, läkare, sjuksköterskor och tandläkare sammanlagt ca 70 miljoner kr per år, exklusive studiemedel. Universitetskanslersämbetet har fått i uppdrag att följa etableringen på arbetsmarknaden för individer som har genomgått kompletterande utbildningar.

Långtidsarbetslösa

Jobb- och utvecklingsgarantin innehåller individuellt utformade åtgärder för dem som har stått utanför arbetsmarknaden en längre tid. För att öka utflödet ur programmet finns det särskilda anställningsstödet i form av en subvention till arbetsgivaren på 85 procent av lönekostnaden, dock högst 890 kr per dag. Den tillfälliga satsningen på ökat handledarstöd (150 kr per dag de tre första månaderna och därefter 100 kr per dag) till arbetsgivare som anställer dem som står längst ifrån arbetsmarknaden, har gjorts permanent fr.o.m. 2014. Det har också införts en möjlighet att få en anställning med särskilt anställningsstöd under ytterligare tolv månader till en sammanlagt tid av två år. Den tillfälliga satsningen som möjliggjort programinsatser i sysselsättningsfasen har gjorts permanent från och med 2014.

Personer med funktionsnedsättning som medför minskad arbetsförmåga

För att fler långtidsarbetslösa med en funktionsnedsättning ska ges möjlighet att lämna sysselsättningsfasen och komma i arbete genomför regeringen en satsning på utvecklingsanställningar inom Samhall AB, ett statligt bolag som är inriktat på att skapa meningsfull sysselsättning för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Anställningarna är tillfälliga och syftar till att utveckla arbetsförmågan. Unga ska prioriteras. Satsningen pågår under 2014-2017. Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga kan också, från och med 2013, få praktik inom statliga myndigheter. Under 2013 tog totalt 230 personer del av praktikprogrammet. Ambitionen är att denna volym ska öka.

Regeringen anser att det är angeläget att pröva och vetenskapligt effektutvärdera nya former av arbetslivsinriktade rehabiliteringsinsatser. Kunskaperna om hur olika insatser påverkar ungas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden är begränsade. Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har därför fått i uppdrag att tillsammans genomföra ett projekt inriktat mot metoden *supported employment*. Syftet är att projektet ska effektutvärderas, både utifrån kostnadseffektiviteten och effekterna för övergång till arbete.

Utvärdering av sänkningen av moms på restaurang- och cateringtjänster

Tre myndigheter har granskat reformen om sänkt mervärdesskatt från 2012.

Konjunkturinstitutet följer upp effekterna på löner, priser och sysselsättning och presenterade sin andra delrapport i december 2013. Delrapporten visar att reformen hittills har sänkt restaurangpriserna, ökat efterfrågan på restaurangtjänster och ökat sysselsättningen i restaurangbranschen. Konjunkturinstitutet bedömer att det är sannolikt att reformen har en positiv effekt på sysselsättningen.

Tillväxtanalys, som följer upp effekterna vad gäller företagande och effekterna av regelförenklingen, presenterade en delrapport i januari 2014. Tillväxtanalys bedömer att den sänkta momsen har lett till en positiv utveckling i restaurangbranschen.

Skatteverket, som granskar hur sänkningen av mervärdesskatten påverkar mervärdesskattefusk och andra skattefel, lämnade en slutrapport i januari 2014. Skatteverkets rapport visar att skatteundandragandet har minskat till följd av momssänkningen med omkring 0,7 miljarder kr årligen.

4. Framsteg mot målen i Europa 2020-strategin

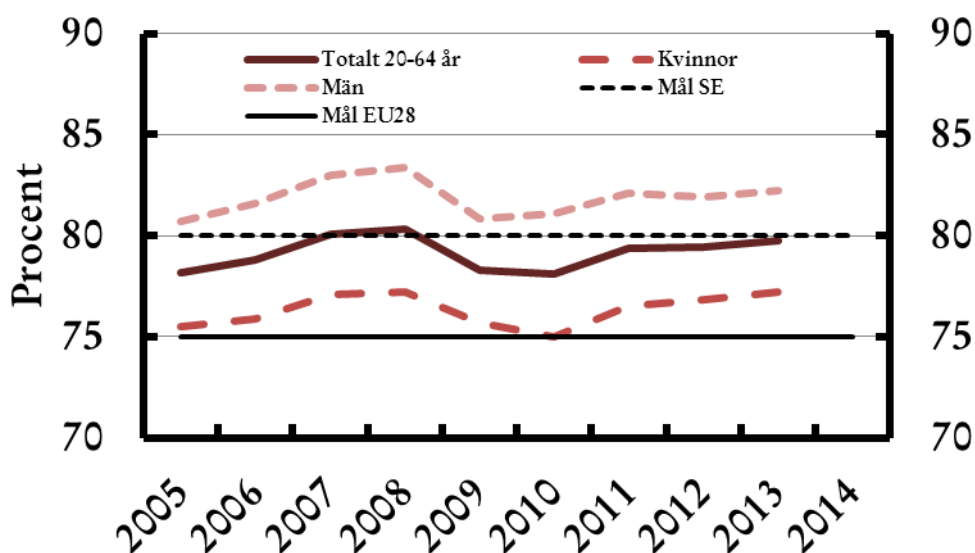
4.1 Sysselsättningsmålet

Sveriges nationella mål

Att eftersträva en höjning av sysselsättningsgraden till väl över 80 procent för kvinnor och män i åldrarna 20–64 till år 2020. Höjningen ska främst ske i grupper med en svag förankring på arbetsmarknaden, såsom unga och utrikes födda, och genom att motverka långa perioder utan arbete. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män ska minska genom en ökning av kvinnors sysselsättningsgrad.

Lägesbeskrivning

Diagram 1. Utvecklingen av sysselsättningen för åldersgruppen 20-64 år 2005-2013 kontrasterad mot Europa 2020 målet för Sverige (väl över 80 %) samt för hela EU (75 %).

Källa: Arbetsmarknadsdepartementet

Den svenska arbetsmarknaden är stark i en internationell jämförelse. Sysselsättningsgraden för Sverige har ökat under 2013 till 79,8 procent; 77,2 procent för kvinnor och 82,2 procent för män, vilket är högst i EU. Regeringens bedömning är att sysselsättningsgraden stiger till 81,6 procent 2018. Därmed är bedömningen att Sverige har goda förutsättningar att nå sitt nationella mål.

Trots en utdragen lågkonjunktur har sysselsättningsgraden ökat för breda grupper under de senaste åren. Utvecklingen har varit speciellt stark bland äldre och utrikesfödda. Under 2013 uppgick antalet sysselsatta utrikes födda personer (15–74 år) till 751 900 personer, vilket är en ökning med 31 000

jämfört med 2012. Andelen sysselsatta bland utrikes födda har ökat under hela perioden 2006–2013.

Insatser och åtgärder

Regeringen har sedan den tillträdde 2006 genomfört omfattande åtgärder för att öka den varaktiga sysselsättningen. Politiken har inneburit en kombination av åtgärder som både stimulerar arbetsutbudet och arbetskraftsefterfrågan. Vidare har flera åtgärder vidtagits för att förbättra matchningen mellan arbetssökande och lediga platser. Regeringen har också vidtagit omfattande åtgärder för att särskilt öka sysselsättningen i grupper med svag förankring på arbetsmarknaden. Politiken har även anpassats efter konjunkturläget och omfattande åtgärder har genomförts för att dämpa lågkonjunktorens varaktiga effekter.

Regeringens viktigaste reform för att stärka drivkrafterna till arbete är jobbskatteavdraget som hittills har genomförts i fem steg (senaste steget infördes 2014). Genom jobbskatteavdraget skapas drivkrafter för fler att delta på arbetsmarknaden. Regeringen har även stärkt arbetslöshetsförsäkringens roll som en omställningsförsäkring. Bl.a. trappas numera ersättningsnivåerna av med tiden i arbetslöshet i syfte att korta arbetslöshetstiderna. För att minska ohälsotalen och öka sysselsättningen har regeringen även genomfört omfattande reformer inom sjukförsäkringen.

Ett flertal andra reformer har nämnts i tidigare NRP och i kapitel 3.4 bedöms bidra till måluppfyllelsen. Dessa inkluderar stöd till yrkesintroduktionsanställning, satsningar på lärlings- och yrkesutbildning och det aviserade förslaget om minskade socialavgifter för de yngsta. Utöver det har en rad andra åtgärder vidtagits som väntas bidra positivt till regeringens måluppfyllelse.

Trepartssamtalen

Sedan hösten 2011 förs samtal mellan regeringen och parterna på arbetsmarknaden, de så kallade trepartssamtalen. Tre områden har varit i fokus:

- Att skapa en ny väg in på arbetsmarknaden för unga genom yrkesintroduktionsavtal (se kapitel 3.4).
- Att ge bättre möjligheter till omställning på arbetsmarknaden. Förhandlingar om ett utvecklat omställningsavtal förs mellan PTK och Svenskt Näringsliv. Samtalen har berört bl.a. bättre möjligheter till utbildning genom att t.ex. erbjuda vidareutbildning på ett sätt som är enkelt att kombinera med arbete och försörjning under tiden i utbildning. För att förbättra omställningsmöjligheterna på arbetsmarknaden har regeringen i budgetpropositionen för 2014 genomfört ett antal förändringar avseende studiemedelssystemet och möjligheten att bedriva studier på eftergymnasial nivå.
- Att införa ett system för statligt stöd vid korttidsarbete. Regeringen har

genom budgetpropositionen för 2014 inrättat ett statligt stöd när anställda tillfälligt går ner i arbetstid och lön i syfte att bevara arbetstillfällena under synnerligen djup lågkonjunktur.

Översyn av Arbetsförmedlingen

Under senare år har både arbetsmarknadens utveckling och flera politiska reformer bidragit till att förändra förutsättningarna för Arbetsförmedlingen att uppfylla sitt uppdrag. Antalet inskrivna vid Arbetsförmedlingen är på höga nivåer och en majoritet av de inskrivna tillhör grupper med svag förankring på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingens målgrupp är idag bredare, större och består i högre utsträckning än tidigare av individer som är i behov av mer omfattande insatser för att kunna få ett arbete. Detta har påverkat förutsättningarna för Arbetsförmedlingen att genomföra sitt uppdrag.

I syfte att förbättra Arbetsförmedlingen och därigenom arbetsmarknadens funktionssätt och matchningen på arbetsmarknaden bedömer regeringen att det är angeläget med en bred översyn av Arbetsförmedlingen. En sådan översyn har inte gjorts sedan mitten av 1990-talet. Därför har regeringen tillsatt en utredning. Utredningen ska utifrån de senaste årens reformer och förändringar på arbetsmarknaden analysera myndighetens förutsättningar att framgångsrikt genomföra sitt uppdrag att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Uppdraget ska redovisas senast den 15 januari 2016.

Ett längre arbetsliv

Regeringen utsåg 2011 en särskild utredare med uppdrag att analysera hur den genomsnittliga pensionsåldern kan höjas och att ta fram konkreta förslag till åtgärder för att fler ska kunna arbeta längre. Utredaren överlämnade i april 2013 sitt slutbetänkande som nu bereds. Utredaren föreslog bl.a. höjningar av ett antal pensionsrelaterade åldersgränser. Utredaren lämnade också ett antal förslag på åtgärder inom arbetsmiljöområdet.

Förebyggande av diskriminering

Att förebygga diskriminering är viktigt inom bl.a. arbetslivet. I februari 2012 beslutade regeringen om en långsiktig strategi för romsk inkludering för perioden 2012–2032. Den syftar till att säkerställa att romer har lika möjligheter och rättigheter som andra och inte utsätts för diskriminering i sin vardag. Strategin innehåller mål och åtgärder inom sex verksamhetsområden, bl.a. utbildning och arbete. Arbetet med strategin inleddes under våren 2012 genom att regeringen lämnade olika uppdrag till bl.a. myndigheter, och exempelvis har Arbetsförmedlingen fått i uppdrag att medverka i pilotverksamheten avseende romers etablering på arbetsmarknaden. Insatsen syftar till att förbättra romers möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden, särskilt unga romer. Pilotverksamheten ska redovisas 2016.

Övriga åtgärder

Andra nya åtgärder och reformer av betydelse för måluppfyllelsen inkluderar:

- Sysselsättningsinitiativet för unga som genomförs inom ramen för Europeiska socialfonden.
- Utökning av utbildningsplatserna på folkhögskolornas studiemotiverande utbildningar.

4.2 Utbildningsmålet

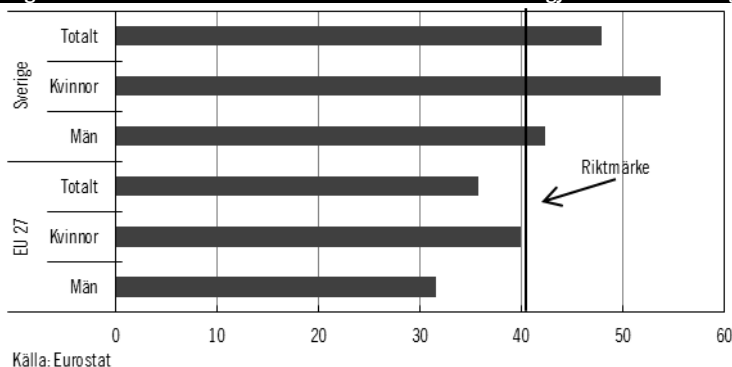
Sveriges nationella mål

- Att andelen 18–24-åringar som inte har en fullföljd gymnasieutbildning och som inte heller deltar i någon form av studier ska vara mindre än 10 procent 2020.
- Att andelen 30–34-åringar som har minst en tvåårig eftergymnasial utbildning ska uppgå till 40–45 procent 2020.

Lägesbeskrivning

Andelen svenska 18–24-åringar utan fullföljd gymnasieutbildning och som inte befann sig i utbildning uppgick 2012 till 7,5 procent (6,3 procent för kvinnor och 8,5 procent för män), vilket är bättre än både EU:s riktmärke och Sveriges nationella mål om mindre än 10 procent.⁵

Diagram 2. Andel i åldern 30–34 år med minst två års eftergymnasial utbildning (2012)

Andelen 30–34-åringar som har minst två års eftergymnasial utbildning har ökat i Sverige sedan 2002 och uppgick 2012 till 47,9 procent (53,7 procent för kvinnor och 42,4 procent för män), vilket ligger över EU:s riktmärke liksom Sveriges nationella mål (se diagrammet ovan).⁶ I detta mått ingår högskoleutbildning, kvalificerad yrkesutbildning och utbildning inom yrkeshögskolan. Andelen förväntas minska något fram till 2020. Detta beror framför allt på att studiedeltagandet minskade under perioden 2003–2008. Flera

⁵ Den totalräknade registerbaserade statistiken visar att den enkätbaserade Arbetskraftsundersökningen och därmed även Labour Force Survey som Eurostats uppgifter baseras på, till viss del underskattar andelen ungdomar som saknar fullföljd gymnasieutbildning. Detta sammanhänger troligen med att personer utan fullföljd gymnasieutbildning i något lägre utsträckning besvarar enkäten än vad de som fullföljt gymnasieskolan gör. Den verkliga andelen 18–24-åringar som inte fullföljt gymnasieskolan och som inte studerar är därför troligen något högre.

⁶ Den totalräknade statistiken (utbildningsregistret) visar att andelen 30–34-åringar med minst två års eftergymnasial utbildning var 44,0 procent 2012, dvs. nästa fyra procentenheter lägre än den av Eurostat redovisade andelen. Differensen tyder på att högutbildade personer i högre utsträckning svarar på AKU-enkäten än vad lågutbildade gör och att den statistik som redovisas av EU därmed överskattar hur Sverige förhåller sig till målet.

av dem som påbörjade sina studier i slutet av denna period kommer 2020 att vara 30–34 år gamla. En prognos som har gjorts inom Regeringskansliet visar att år 2030 kan över 50 procent av 30–34 åringarna komma att ha genomfört minst tvåårig eftergymnasial utbildning.⁷

Insatser och åtgärder

Regeringen har genomfört ett stort antal reformer på utbildningsområdet som bedöms bidra till måluppfyllelsen.

Insatser för att minska avhopp från gymnasieskolan

Den enskilt viktigaste faktorn för elevernas studieresultat i skolan är lärarna. Genom regeringens reform om karriärsteg för lärare, som infördes hösten 2013, genomförs ytterligare en stor och viktig insats för lärare. Satsningen innebär att det finns möjlighet till statsbidrag för skolhuvudmän som inrättar karriärstegen förstelärare och lektor. Statsbidraget får endast användas till lönepåslag för dessa lärare. Satsningen rör lärare i grundskolan och gymnasieskolan samt motsvarande skolformer.

Elever med goda kunskaper från grundskolan har bättre förutsättningar för att fullfölja ett nationellt program i gymnasieskolan. Regeringen har i budgetpropositionen för 2014 aviserat ett statsbidrag till huvudmännen för att anordna läxhjälp till elever i grundskolan som riskerar att inte nå kunskapskraven. För detta ändamål har 16 miljoner kr avsatts för 2014. Satsningen beräknas pågå till 2017.

I budgetpropositionen för 2014 har regeringen även aviserat en ny satsning på sommarskola. Fokus bör enligt regeringen vara på elever i årskurs 6-9 som riskerar att inte klara kunskapskraven. Men det bör enligt regeringen även vara möjligt för skolhuvudmän att ansöka om statsbidrag för sommarskola för de elever på gymnasieskolans yrkesprogram som inte har nått kunskapskraven på den inledande kursen i matematik. För sommarskola har 78 miljoner kr avsatts för 2014. För 2015 och 2016 beräknas 78 miljoner kr årligen. I vårpropositionen för 2014 presenterar regeringen att man avser utöka satsningarna på läxhjälp och sommarskola med totalt 2,2 miljarder kronor 2015-2018. Vidare avser regeringen att utreda en skyldighet för huvudmännen att erbjuda läxhjälp och sommarskola.

Sjunkande läs- och matematikkunskaper kan vara en av flera förklaringar bakom avhopp i gymnasieskolan. Regeringen har därför nyligen gett Skolverket i uppdrag att genomföra en kompetensutvecklingsinsats i läs- och skrivutveckling för lärare som undervisar i svenska i grundskolan och gymnasieskolans första år. Sedan tidigare pågår en liknande kompetens-

⁷ Prognosen visar att förändringarna i årskullarnas storlek innebär att de årskullar som slutar gymnasieskolan de kommande åren har förutsättning att påbörja en eftergymnasial utbildning i betydligt högre utsträckning än tidigare, givet dagens studiemönster och resurser till eftergymnasial utbildning, samt oförändrad andel högskolenybörjare som är inresande studenter.

utvecklingsinsats för lärare som undervisar i matematik. Riksdagen har också beslutat om mer undervisningstid i matematik i grundskolan.

Studie- och yrkesvägledningen motverkar studieavbrott och fungerar motivationshöjande för eleverna. Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att tydligare koppla studie- och yrkesvägledningen till arbetsmarknaden. Inom ramen för detta uppdrag ska Skolverket erbjuda fortbildning för studie- och yrkesvägledare. För detta ändamål avsattes 10 miljoner 2013 och 11 miljoner har avsatts för 2014. För 2015 beräknas 10 miljoner kr och för 2016 beräknas 5 miljoner kr.

Fler platser i högskolan och yrkesutbildningen

För att öka andelen 30–34-åringar som har minst en tvåårig eftergymnasial utbildning genomförs en rad insatser:

- Antalet platser inom yrkeshögskolan ökas med drygt 3000 årsplatser 2013–2016.
- Regeringen tillförde universitet och högskolor 300 miljoner kr för grundutbildning såväl 2013 som 2014 och beräknar vidare att 300 miljoner kr avsätts 2015 för samma ändamål. Denna satsning innebär att antalet helårsstudieplatser i högskolan 2013–2015 ökas med cirka 4 200.
- Fortsatt utbyggnad av läkar-, tandläkar- och sjuksköterskeutbildning samt civilingenjörs- och högskoleingenjörsutbildning. Fullt utbyggd, 2018, beräknas till exempel ingenjörssatsningen omfatta 152 miljoner kr.
- Regeringen beslutade om en tillfällig satsning som innebär att antalet helårsstudieplatser inom sjuksköterske- och ingenjörsutbildningarna utökades för 2013–2014. För denna satsning avsattes 107 miljoner kr för 2013 och 2014.
- I budgetpropositionen för 2014 beräknas resurser motsvarande 100 helårsstudieplatser för speciallärarutbildning från och med 2015 för att permanent utöka antalet platser inom speciallärarutbildning.
- En särskild satsning på hälso- och sjukvårdsutbildningar i Stockholm där 34 miljoner kr avsattes för detta ändamål 2015 och 51 miljoner kr 2016.
- Regeringen presenterar vårpropositionen 2014 en utbyggnad av högskolan som fullt utbyggd år 2018 motsvarar ca 9700 nya helårsplatser inom lärarutbildning och vård. Fullt utbyggt kommer denna utbyggnad att innebära över en miljard kr per år från och med år 2017.

Insatser för att höja utbildningskvaliteten

Regeringens mål är att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivs effektivt. Därför är det angeläget med insatser för att höja utbildningskvaliteten. Dessutom finns det anledning att förändra dimensioneringen för specifika utbildningar och lärosäten. Regeringen betonar att det är viktigt att universitet och högskolor

ger hög prioritet åt möjligheterna för studenter att påbörja högskoleutbildning som leder fram till en examen. För att stärka kvaliteten i utbildningar genomförde regeringen under 2012 och 2013 en permanent höjning om sammanlagt 800 miljoner kr fr.o.m. 2013 för höjda ersättningsbelopp för humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi. Universitet och högskolor kan från och med 2013 tilldelas resurser baserade på kvalitetsutvärderingar av utbildningarnas resultat. Den kvalitetsbaserade resursfördelningen omfattar 295 miljoner kr då den är fullt utbyggd 2015.

4.3 Målet för ökad social delaktighet

Sveriges nationella mål

Att öka den sociala delaktigheten genom att minska andelen kvinnor och män 20–64 år som är utanför arbetskraften (utom heltidsstuderande), långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna till väl under 14 procent 2020.

Lägesbeskrivning

Andelen kvinnor och män 20–64 år som är utanför arbetskraften enligt Sveriges nationella mål fortsätter att minska och var under 2013 ca 12,7 procent. Detta är en minskning med ca 80 000 personer sedan 2010. Beräkningarna av det nationella målet för ökad social delaktighet baseras i huvudsak på den svenska arbetskraftsundersökningen. Våren 2013 förbättrades skattningsmetoden i AKU vilket medförde att uppgifterna för 2010–2012 reviderades. Uppgifterna för perioden 2010–2011 skiljer därför sig något från de som har redovisats tidigare. I tabell 3 redovisas beräkningar rörande det nationella målet både utifrån den gamla och utifrån den nya metoden.

Tabell 3. Andel kvinnor och män 20–64 år som är utanför arbetskraften

	2010	2011	2012	2013
Tidigare metod	13,9 %	12,9 %		
Ny metod	14,4 %	13,4 %	13,1 %	12,7 %

Källa: Arbetskraftsundersökningen, beräkningar Socialdepartementet

Insatser och åtgärder

Regeringens främsta mål är att föra Sverige mot full sysselsättning. En svag förankring på arbetsmarknaden är huvudskälet till ekonomisk utsatthet. Sveriges nationella mål omfattar därför de grupper som står utanför arbetskraften eller som riskerar att hamna utanför. Se även avsnitt 3.4 och 4.1 rörande rekommendation samt mål på sysselsättningsområdet då dessa insatser och åtgärder också har bäring på målet för ökad social delaktighet.

Höjt bostadsbidrag till barnhushåll

År 2014 höjdes bostadsbidraget till barnhushåll med 466 miljoner kr, vilket tillsammans med 2012 års höjning har inneburit en total ökning med 48 procent jämfört med 2011 för en genomsnittlig familj. För att stärka ekonomin

för barnfamiljerna med den sämsta ekonomin, utan att försvaga drivkrafter till arbete, höjdes det särskilda bidraget för barn 2014. För en familj med två barn höjdes bostadsbidraget med 200 kr i månaden. Höjningen når i princip samtliga med bostadsbidrag, det vill säga över en halv miljon personer. En stor grupp är ensamstående med barn, där drygt 35 procent av hushållen har bostadsbidrag.

Föräldrapenningsreform

För barn födda eller adopterade från och med den 1 januari 2014 gäller ändrade regler i föräldrapenningen. Föräldrapenning efter barnets fyraårsdag ska kunna lämnas under högst 20 procent av de totalt 480 dagarna. Genom regeländringen betonas att huvuddelen av föräldrapenningen bör användas när barnet är litet och behovet av omvårdnad är som störst. Vidare höjs den övre åldersgränsen för uttag av föräldrapenning från åtta till tolv år. Regeländringarna är en del av de åtgärder som planeras för att förbättra möjligheten för nyanlända utrikes födda kvinnor att etablera sig på arbetsmarknaden. Föräldrapenningens tidigare konstruktion medförde att föräldrar till barn som är födda utomlands tilldelades föräldrapenningdagar retroaktivt. Det innebär att föräldrarna till ett barn som kommer till Sverige vid fyra års ålder tilldelades 480 föräldrapenningdagar, det vill säga lika många dagar som när ett barn föds. För barn födda innan den 1 januari 2014 gäller gamla regler.

Reformer inom ekonomiskt bistånd

Den 1 juli 2013 genomfördes flera ändringar i socialtjänstlagen med syftet att stärka möjligheterna för personer med ekonomiskt bistånd att försörja sig själva genom arbete samt utöka socialtjänstens möjligheter att stimulera, uppmuntra och stödja biståndsmottagare till egen försörjning. En s.k. jobbstimulans infördes då som innebär att beräkningsgrunden för ekonomiskt bistånd ändrades så att inte hela arbetsinkomsten räknas in vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Ändringen innebär att för den som har fått försörjningsstöd under sex månader i följd, ska 25 procent av inkomsterna av anställning inte beaktas vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Beräkningsregeln ska gälla under två år. Regeringen avsätter 200 miljoner kr per år för kommunernas ökade kostnader till följd av detta.

Vidare har kommunen fått utökade möjligheter att anvisa biståndsmottagare som är 25 år eller äldre till praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet, om denne inte har kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Därutöver har gränsen för när hemmavarande barns och skolungdomars arbetsinkomster ska få beaktas vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd höjts från ett halvt prisbasbelopp (22 250 kr) till ett prisbasbelopp (cirka 44 500 kr) per kalenderår. Regeringen avsätter för detta ändamål tio miljoner kr per år.

I syfte att förbättra möjligheterna för barn i ekonomiskt utsatta familjer att

delta i organiserade fritidsaktiviteter i samma utsträckning som andra barn har regeringen för avsikt att införa en fritidspeng till barn i hushåll med försörjningsstöd. Förslaget innebär i huvudsak att hushåll med barn i årskurs 4–9 ska ha rätt till ersättning från socialnämnden för kostnader för barnets deltagande i fritidsaktiviteter om hushållet vid ansökan har försörjningsstöd och har haft försörjningsstöd under minst sex månader den senaste tolv månadersperioden. Fritidspengen ska ersätta kostnader för fritidsaktiviteter som är ledarledda och regelbundna. Regeringen får meddela föreskrifter om vilket belopp fritidspengen högst får uppgå till. Lagförslaget föreslås träda i kraft 1 juli 2014.

Arbetsplatsnära stöd

Det finns behov av att ytterligare stötta och bistå arbetsgivare och anställda i syfte att underlätta för återgång i arbete. Syftet med det arbetsplatsnära stödet är att förebygga sjukfall respektive att vid sjukfall öka arbetstagarens möjligheter att återgå i arbete genom att stödja arbetsgivare att vidta tidiga och anpassade åtgärder. Detta ska uppnås genom ekonomiskt bidrag till arbetsgivare som köper arbetsplatsnära stöd av anordnare som kan tillhandahålla sådana insatser. Mer konkret kan det handla om att överväga arbets hjälpmedel, deltidssjukskrivning, anpassning av den anställdes arbetsuppgifter/arbetstider etc. Bidraget lämnas för halva den kostnad som arbetsgivaren har betalat till anordnaren för en arbetsplatsnära stödinsats, dock högst 7 000 kr per sådan insats. Bidrag kan sökas för anställd som riskerar att bli sjukskriven eller anställda som redan är sjukskrivna. Reformen träder i kraft den 1 april 2014.

Fribelopp för arbetsinkomst vid beräkning av bostadstillägg till ålderspensionärer

Till följd av en ökande medellivslängd har det blivit allt mer uppenbart att arbetslivet behöver förlängas. Det handlar då inte bara om att ta ut pensionen senare utan om fler arbetade timmar oavsett när under livet det sker. Det är därför viktigt att vi har regelsystem som stimulerar till arbete – även när pensionslivet har börjat. Därför har regeringen lanserat en ytterligare förbättring i reglerna för bostadstillägg till ålderspensionärer med arbetsinkomst. Förslaget innebär att ett fribelopp på 24 000 kr per år införs för arbetsinkomster för en ålderspensionär som fyllt 65 år. Som arbetsinkomst räknas då all inkomst av förvärsarbete inklusive inkomst av näringsverksamhet. När bostadstillägget beräknas beaktas därmed endast 50 procent av den del av arbetsinkomsten som överstiger 24 000 kr per år. Reglerna gäller för varje ålderspensionär som fyllt 65 år. Det innebär att beloppet gäller för vardera av två makar om båda har fyllt 65 år och får bostadstillägg. Förslaget trädde i kraft den 1 januari 2014.

Tillgång till hälso- och sjukvård av hög kvalitet för den enskilde

Tillgång till hälso- och sjukvård av god kvalitet bidrar till såväl ett mervärde för den enskilde som till ett aktivt deltagande i samhället. Den svenska hälso- och sjukvården kännetecknas av goda resultat och dessutom av förbättringar i flera

avseenden. Andelen av befolkningen som anser sig ha tillgång till den vård de behöver ökade från 75 procent 2006 till 80 procent 2012. Andelen av befolkningen som har stort förtroende för primärvården ökade från 55 procent 2006 till 66 procent 2012. Fortsatt utvecklingsarbete är dock motiverat. Regeringens insatser fokuserar bl.a. på den enskildes delaktighet och valfrihet, tillgänglighet, systematisk uppföljning samt ett kunskapsbaserat tillvägagångssätt.

Under 2013 har regeringen t.ex. tagit fram ett förslag beträffande en ny patientlag som syftar till att ytterligare stärka patientens ställning och valfrihet. Vidare exempel på åtgärder under 2013 utgörs av särskilda satsningar, t.ex. inom områdena psykisk ohälsa, jämlik vård och kroniska sjukdomar. Utvecklingsarbetet bygger bl.a. vidare på arbetet med nationella riktlinjer, kvalitetsregister och öppna jämförelser av resultat, kvalitet och effektivitet. Regeringen har även under 2013 fortsatt driva E-hälsofrågor bl.a. dels genom att inrätta den nya E-hälsomyndigheten vid årsskiftet 2013/14, dels genom att verka för bättre elektronisk tillgång till hälsorelaterad information för den enskilde. Vid årsskiftet 2013/14 inrättades dessutom Folkhälsomyndigheten för att förbättra förutsättningarna för ett mer effektivt och kunskapsbaserat folkhälsoarbete. Regeringen har under 2013 även inrättat Inspektionen för vård och omsorg, för att stärka tillsynen inom bl.a. hälso- och sjukvårdsområdet. Till denna myndighet har den enskilde möjlighet att framföra synpunkter och klagomål på hälso- och sjukvården.

4.4 Forsknings- och utvecklingsmål

Sveriges nationella mål

Att offentliga och privata investeringar i forskning och utveckling ska uppgå till ungefär 4 procent av BNP 2020.

Lägesbeskrivning

Regeringens mål för forskningspolitiken är att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. Sverige baserar mer än många länder sin ekonomi på en hög kunskapsnivå i samhället och näringslivet, vilket har bidragit till att Sverige kunnat utvecklas till ett av världens ledande välfärdsländer.

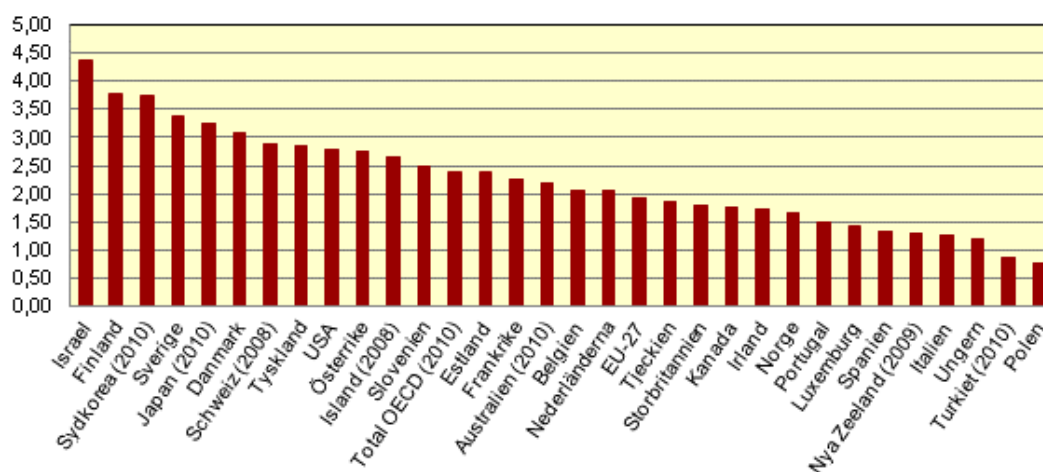
SCB publicerar vartannat år officiell statistik om utgifterna för forskning och utveckling (FoU) i Sverige. Den senaste officiella statistiken avser år 2011. De totala utgifterna för FoU uppgick år 2011 till knappt 118 miljarder kr, vilket är en ökning från 114,5 miljarder kr år 2009 (2011 års priser). Ökningen på 3,5 miljarder kr förklaras framförallt av tillskott från universitets- och högskolesektorn, men även näringslivet har ökat sina FoU-investeringar med

knappt 0,5 miljarder kr⁸.

Om man relaterar FoU-utgifterna till BNP har nivån sjunkit från 3,62 procent år 2009 till 3,38 procent år 2011. Att procentandelen har sjunkit trots att FoU-utgifterna har ökat mellan 2009 och 2011 beror på den kraftiga BNP-tillväxten sedan finanskrisen. Nivån på 3,38 procent är dock hög i internationell jämförelse och placerar Sverige på fjärde plats bland OECD-länderna efter Israel, Finland och Sydkorea (se diagram nedan).

En jämförelse över tid visar att företagen med minst 50 anställda har minskat sina FoU-investeringar från ca 88 miljarder kr år 2001 (2011 års prisnivå) till ca 81 miljarder kr år 2011. Minskningen ägde rum åren 2001 och 2005 då en lägsta nivå på 73,5 miljarder kr uppmättes. Från 2005 fram till 2011 har företagens FoU-investeringar totalt sett ökat med 2,5 miljarder kr. Sedan 2005 gör SCB en utökad undersökning där man även undersöker FoU-satsningar i företag med 10-49 anställda. Under perioden 2005 till 2011 har dessa minskat från 7,1 miljarder kr till 4,9 miljarder kr.

Diagram 3. Utgifter för FoU som andel av BNP inom OECD år 2011, procent

Källa: OECD

Insatser och åtgärder

De statliga resurserna för forskning och utveckling har ökat kraftigt sedan 2009. Under perioden 2009–2012 ökade resurserna med 5 miljarder kr och för perioden 2013–2016 har regeringen i propositionen Forskning och Innovation (prop. 2012/13:30) presenterat en ökning av anslagen för forskning och innovation 2013–2016 så att satsningen fr.o.m. 2016 årligen uppgår till 4 miljarder kronor jämfört med 2012 års nivå.

Sammanlagt utgör de genomförda och beräknade höjningarna under denna

⁸ Enligt en prognos som SCB publicerade i juli 2013 uppgick FoU-investeringarna år 2012 till 120,9 miljarder kr. Det är en ökning med 1,8 miljarder kr jämfört med 2011 (2012 års prisnivå). Ökningen har skett i universitets- och högskolesektorn medan företagens utgifter är oförändrade.

åttaårsperiod ett tillskott på cirka 9 miljarder kr till svensk forskning och innovation. Enligt SCB:s prognos innebär dessa tillskott att de statliga FoU-investeringarna har ökat från 0,80 procent av BNP år 2008 till 0,87 procent av BNP år 2013.

För år 2014 sker ett tillskott på 960 miljoner kr, vilket motsvarar en ökning av anslagen med 3 procent. Ökningen av det statliga anslagen är därmed större än den förväntade BNP-ökningen på 2,7 procent. Eftersom de statliga forskningsanslagen ökar procentuellt mer än BNP förväntas deras andel av BNP att öka.

För att stimulera till ökade investeringar inom forskning och utveckling (FoU) har arbetsgivaravgifterna den 1 januari 2014 satts ned med 10 procentenheter för personer som arbetar med FoU. Nedsättningen får högst uppgå till 230 000 kr per koncern och månad.

Åtgärder för att förverkliga det europeiska forskningsområdet

Rådet antog i december 2012 rådsslutsatser om hur det Europeiska forskningsområdet (ERA) ska kunna förverkligas 2014. Därefter har rådet även framhållit vikten av internationellt samarbete med tredje land som viktigt för ERA. Med utgångspunkt i rådets ställningstaganden redovisas nedan de insatser som Sverige har genomfört under 2013 och som planeras för 2014.

Effektivare nationella forskningssystem

År 2013 fördelades 33 procent av de statliga medlen för forskning genom utlysningar via de forskningsfinansierande myndigheterna Vetenskapsrådet, Vinnova, Formas, Forte och Energimyndigheten. Fördelning genom utlysningar leder till konkurrens och höjer kvaliteten inom svensk forskning. De direkta medlen till universitet och högskolor utgjorde 50 procent av den statliga finansieringen 2013. Regeringen anser att det är viktigt att skapa incitament för ökad kvalitet i forskning. Sedan 2010 fördelas därför 10 procent av de befintliga direkta medlen med utgångspunkt i kvalitetskriterier. För att ytterligare stimulera till kvalitet har fr.o.m. 2014 andelen finansiering som fördelas på detta sätt höjts till 20 procent.

Optimalt transnationellt samarbete och konkurrens

En tydlig utveckling inom det europeiska forsknings- och innovations-samarbetet är den ökade omfattningen av partnerskapsprogram där medlemsstaterna, unionen och näringslivet står för finansieringen. De svenska forskningsfinansiärerna har fördelat ca 200 miljoner kr per år för deltagande i dessa program (2011). För att öka förutsättningarna för svenskt deltagande i partnerskapsprogram framöver bedömde regeringen i prop. 2012/13:30 att medlen som fördelas för deltagande i dessa program bör ökas med 100 miljoner kr år 2014. Regeringen bedömde vidare att ytterligare 100 miljoner kr bör tillföras år 2016, vilket totalt kommer att innebära att resurserna för deltagande i dessa program fördubblas jämfört med 2013 års nivå.

Regeringen meddelade i februari 2014 kommissionen att svenska forskningsfinansierande myndigheter kommer att delta i samtliga fyra forsknings- och innovationsprogram som baseras på artikel 185 (EUF-fördraget). Programmen innebär att medlemsstaterna tillsammans med EU finansierar program inom forskningsområden av stor betydelse för samhälle, miljö och ekonomi.

Under 2013 inrättades en särskild samordningsfunktion bestående av de statliga forskningsfinansiärerna. Funktionen ska underlätta prioritering av deltagandet i partnerskapsprogrammen, samordna och förstärka det strategiska och proaktiva arbetet inom det europeiska forskningsarbetet samt verka för synergier mellan EU-satsningar och nationella satsningar inom forskning och innovation.

Sverige fortsätter att avsätta stora resurser för konstruktion av forskningsinfrastruktur. Regeringen bedömde i proposition 2012/13:30 att anslaget till Vetenskapsrådet bör öka med totalt 200 miljoner kr 2013–2016 för att finansiera planering, konstruktion, drift och utveckling av den europeiska spallationskällan (ESS). Betydande statliga resurser avsätts också för finansiering av Max IV. Båda anläggningarna innebär omfattande transnationella samarbeten. Vetenskapsrådet har under 2013 utvärderat svenska forskares behov av e-infrastruktur, t.ex. storskaliga datorresurser för beräkning och lagring. Utvärderingen kommer att följas upp under 2014.

En öppen arbetsmarknad för forskare

Den främsta tillgången inom forskningen är kunniga individer med en drivkraft att göra nya upptäckter. För att attrahera internationellt framstående forskare att placera sin forskning i Sverige anvisades Vetenskapsrådet 150 miljoner kr under 2013. Regeringen bedömde vidare i proposition 2012/30:30 att ytterligare medel bör tillföras ändamålet så att den totala anslagsnivån uppgår till 250 miljoner kr år 2016.

Kommittén för cirkulär migration och utveckling har i sitt slutbetänkande (SOU 2011:28) föreslagit en rad åtgärder som kan bidra till att studenter och doktorander från tredjeland väljer att komma till Sverige. Kommittén har bl.a. föreslagit att det bör införas en ny tillståndsförm för en person från tredjeland som har antagits till utbildning på forskarnivå. Regeringen bedömer att det är angeläget att det finns goda förutsättningar för att attrahera och rekrytera internationella studenter och doktorander till Sverige. Regeringen avser därför att återkomma i frågan.

Jämställdhet

I november 2011 gav regeringen Högskoleverket i uppdrag att göra en förstudie i syfte att kartlägga vilket underlag som finns för att följa upp anslagen till lärosätena för forskning och forskarutbildning ur ett

jämställdhetsperspektiv. I december 2012 redovisades uppdraget och rapporten visar att det i dag saknas underlag för uppföljning.

Mot bakgrund av Höskoleverkets rapport har regeringen i november 2013 uppdragit åt Statskontoret att kartlägga och analysera fördelningen av anslagen för forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor ur ett jämställdhetsperspektiv.

Vetenskapsrådet, som är den största statliga forskningsfinansiären, hade under 2013 i uppdrag att ta fram en plan för hur myndigheten ska utveckla verksamheten så att den bidrar till de jämställdhetspolitiska målen. Under 2014 ska planen ligga till grund för ett utvecklingsarbete för jämställdhetsintegrering i syfte att verksamheten ska bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen.

Optimal spridning, tillgång till och överföring av vetenskaplig kunskap

Under 2013 fortsatte satsningen på de s.k. idébankerna, som är en möjlighet för forskare som inte vill driva sin idé till marknaden att ändå se sina resultat nyttiggjorda. Idebankerna är medel som går ut till universitetens holdingbolag.

Även antalet innovationskontor utökades 2013, vilket nu innebär att alla universitet i Sverige har en sådan funktion som stödjer nyttiggörande-processen.

Vinnova har under 2013 haft i uppdrag att, i samråd andra statliga forskningsfinansiärer, utforma metoder och kriterier för bedömning av kvalitet i lärosätenas samverkan med det omgivande samhället. Fr.o.m. 2015 kommer man att fördela medel till lärosäten utifrån samverkansindikatorer och expertbedömningar av kvalitet i samverkan. För uppdraget avsattes 30 miljoner kr 2013, under 2014 avsätts 50 miljoner kr och under 2015 och 2016 beräknas 60 miljoner kr avsättas. Ett relaterat uppdrag som gavs under 2013 är att Vinnova i samråd med Vetenskapsrådet ska stödja universitets och högskolors strategiska arbete när det gäller samverkan med det omgivande samhället och verka för att forskningsbaserad kunskap kommer till nytta. Europeiska kommissionen föreslår i sin rekommendation (C(2012)4890) att medlemsstaterna till år 2014 ska ha tagit fram nationella riktlinjer för öppen tillgång till vetenskapliga artiklar och forskningsdata. Regeringen gav 2012 Vetenskapsrådet och Kungliga biblioteket i uppdrag att ta fram sådana nationella riktlinjer.

Internationellt samarbete

En strategi för internationellt samarbete inom forskning och forskningsbaserad innovation beslutades av regeringen under 2012. Arbetet inom ramen för strategin har fortsatt under 2013. I de forskningsfinansierade myndigheternas regleringsbrev har det införts krav på att redovisa internationella aktiviteter och samarbeten.

Under 2013 redovisade de forskningsfinansierande myndigheterna gemensamma uppdrag om hur forsknings- och innovationssamarbetena med Indien och Kina kan fördjupas. Den 11 oktober 2013 skrev forskningsministrarna från Sverige och Sydafrika på ett förnyat avtal om samarbete inom forskning och innovation. Under 2013 har högnivåmöten hållits med Indien och Kina med utgångspunkt i de forsknings- och innovationsavtal som Sverige har med dessa länder. Under 2014 planeras möten med Sydkorea, Indien, USA och eventuellt Sydafrika.

Tillväxtanalys har fått i uppdrag att kartlägga indikatorer som är relevanta för internationellt samarbete inom forskning och forskningsbaserad innovation. Uppdraget ska redovisas den 19 maj 2014.

4.5 Klimat- och energimål

Sveriges nationella mål

På klimat- och energiområdet fastställdes Sveriges nationella mål redan 2009. Sverige ska enligt EU:s ansvarsfördelning minska utsläppen av växthusgaser med 17 procent till 2020 jämfört med 2005. Sveriges nationella klimatmål är att minska utsläppen med 40 procent, motsvarande ca 20 miljoner ton, till 2020 jämfört med 1990 års nivå. Målet gäller för de verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter inom EU (EU-ETS). Två tredjedelar av målet ska nås genom inhemska åtgärder och en tredjedel i form av insatser i andra EU länder eller genom flexibla mekanismer som Clean Development Mechanism (CDM). Sverige har också åtagit sig att andelen förnybar energi ska öka till 49 procent 2020. Det nationella målet är satt till minst 50 procent av den totala energianvändningen 2020. Riksdagen har dessutom beslutat om ett mål för energieffektivitet, uttryckt som en minskad energintensitet med 20 procent till 2020 jämfört med 2008.

Lägesbeskrivning

Miljö- och klimatutmaningarna är gränsöverskridande och miljötillståndet i Sverige är i mycket hög grad beroende av vilka åtgärder som vidtas inom EU och internationellt. Samtidigt återstår mycket arbete på nationell nivå innan Sveriges miljö kvalitetsmål och klimatmål är uppfyllda. Klimat, miljö- och energiutmaningarna utgör en möjlighet för teknik-, varu- och tjänsteutveckling inom alla branscher. I syfte att stärka och fokusera insatserna för att nå miljö kvalitetsmålen kommer de nationella struktur- och investeringsfonderna användas i ökad utsträckning. Företag stimuleras till miljödriven näringslivsutveckling och miljöhänsyn som medel för att stärka konkurrenskraften och därmed bidra till en resurseffektiv ekonomi.

Sverige står bakom EU:s mål att minska klimatutsläppen till 2050 med 80–95 procent och verkar också för att förutsättningarna ska öka för att EU ska kunna skärpa sitt mål för utsläppsminskningar till 2020 från 20 till 30 procent. Det

nationella målet är att utsläppen för Sverige ska minskas med 40 procent till år 2020 jämfört med 1990. Konjunkturinstitutet bedömer att de nationella målen nås med beslutade styrmedel.

Riksdagen har beslutat att andelen förnybar energi år 2020 ska vara minst 50 procent av den totala energianvändningen. Enligt Sveriges nationella andra lägesrapport enligt direktiv 2009/28/EG, förnybart direktivet, förväntas andelen förnybar energi i förhållanden till den totala slutliga energianvändningen uppgå till 50,6 procent år 2020.

Andelen förnybar energi i transportsektorn ska vara minst 10 procent år 2020. Målet till år 2020 ska också ses i ljuset av regeringens långsiktiga prioritering att Sverige år 2030 bör ha en fordonsflotta som är oberoende av fossila bränslen. Enligt Sveriges nationella andra lägesrapport enligt förnybart direktivet uppgick andelen förnybar energi i transportsektorn år 2012 till 12,6 procent.

För energieffektivisering är målet 20 procent effektivare energianvändning till 2020 jämfört med 2008. Målet uttrycks som ett sektorsövergripande mål om minskad energiintensitet om 20 procent mellan 2008 och 2020. Energiintensiteten beräknas som kvoten mellan tillförd energi och BNP i fasta priser (kWh/kr).

Vad beträffar energieffektivitet beskrev regeringen i budgetpropositionen för 2014 att energiintensiteten följer en långsiktigt minskande trend. Energiintensiteten låg år 2012 på cirka 6 procent under referensåret 2008. Såväl Energimyndigheten som Konjunkturinstitutet bedömer att energiintensiteten kommer att minska ytterligare till 2020.

I mars 2014 överlämnade regeringen en proposition till riksdagen med förslag till hur EU:s direktiv (2012/27/E) för energieffektivitet ska genomföras i Sverige.

Insatser och åtgärder

Åtgärder för förnybar energi

I juli 2012 tillkallade regeringen en särskild utredare för att kartlägga möjliga handlingsalternativ, och identifiera åtgärder för att reducera transportsektorns utsläpp och beroende av fossila bränslen. Regeringen beslutade den 6 mars 2014 om propositionen Skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el (prop. 2013/14:151). I propositionen föreslås att en skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el införs. Skattereduktionen gäller den som framställer förnybar el och ges till privatpersoner och företag. Underlaget för skattereduktionen består av de kilowattimmar förnybar el som har matats in i anslutningspunkten under kalenderåret, dock högst så många kilowattimmar el som tagits ut i anslutningspunkten under året. Underlaget för skattereduktionen får inte överstiga 30 000 kilowattimmar och uppgår till underlaget multiplicerat med 60 öre. Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2014.

Energimyndigheten fick i uppdrag i regleringsbrevet för 2013 att ta fram analyser inför kommande kontrollstation av elcertifikatsystemet som enligt avtalet med Norge om en gemensam elcertifikatmarknad ska genomföras senast vid utgången av 2015. Myndighetens rapport överlämnades till Regeringskansliet den 11 februari 2014 och har skickats på remiss.

Nedsättningen av förmånsvärdet för elbilar, laddhybrider och gasbilar förlängs till och med 2016. Ett kvotpliktsystem införs från maj 2014 för att säkerställa fortsatt låginblandning av biodrivmedel på marknaden. Höginblandade och rena biodrivmedel, såsom E85 och biogas, är fortsatt skattebefriade. Det nationella demonstrationsprogrammet för utveckling av elbilar och laddhybrider utvecklas vidare. Programmet gäller åren 2011-2015 och har en budgetram på 200 miljoner kr. Som en del i programmet förstärks laddinfrastrukturen över hela landet.

Solceller är ännu inte kommersiellt konkurrenskraftiga i jämförelse med redan etablerad teknik. I syfte att skapa gynnsamma förutsättningar för denna teknik förlängdes därmed stödet för installation av solceller till och med 2016 med ytterligare 210 miljoner kr. Etablering av vindkraft i större skala är en relativt ny företeelse i Sverige, vilket innebär att det finns en del frågor som behöver följas upp när det gäller vindkraftens effekter på natur, miljö och människa. Anslaget för detta uppgår till 10 miljoner kr per år 2013-2016.

Åtgärder för energieffektivisering

Totalt 120 miljoner kr avsätts under perioden 2014-2016 för en satsning på näro-nollenergibyggnader. Beräknade medel avser demonstration och utvärdering av nybyggnation, ombyggnation och renovering av lågenergibyggnader. 140 miljoner kr avsätts årligen fram till och med 2017 för att förlänga det statliga stödet till kommunal energi- och klimatrådgivning. Med stöd av EU:s regionalfond kommer ett nationellt program för energieffektivisering att genomföras under programperioden 2014-2020. 40 miljoner kr per år tillförs som nationell medfinansiering till detta program. Därutöver kommer även insatser inom området energieffektivisering, användning av förnybar energi och koldioxidsnål teknik att genomföras inom ramen för de åtta regionala strukturfondsprogrammen.

Åtgärder för minskade koldioxidutsläpp

Det av Sverige initierade globala partnerskapet för att minska utsläpp av kortlivade klimatpåverkande luftföroreningar (exempelvis sot, metan och marknära ozon), har på kort tid attraherat ett stort antal länder och andra aktörer som Världsbanken och EU-kommissionen. Sverige deltar i det internationella projektet New Climate Economy. Arbetet bedöms kunna inverka positivt på klimatförhandlingarna och på nationella åtaganden och åtgärder som krävs för att kunna hålla tvågradersmålet inom räckhåll. Regeringen har givit länsstyrelserna i uppdrag att utarbeta regionala handlingsplaner för klimatanpassning, och Kunskapscentrumet för klimatanpassning vid Statens meteorologiska institut (SMHI) kommer att vara ett stöd i arbetet. Anslaget till

klimateanpassning har förstärkts för att öka möjligheterna till kunskapsinhämtning och förebyggande arbete. Regeringen har inlett arbetet med den kontrollstation för klimat- och energipolitiken som ska genomföras 2015 där utsläppsutvecklingen i förhållande till målet kommer att analyseras noggrannare. I samband med kontrollstationen avser regeringen även genomföra en översyn av arbetet med klimateanpassning i Sverige. Pilotlänen för grön utveckling har presenterat en slutrapport. En av slutsatserna länsstyrelserna drar är att energi- och klimataspekter behöver integreras i länsstyrelsernas breda verksamhet såsom landsbygds- och näringslivsutveckling, miljöskydd, fysisk planering och internt miljöledningsarbete. Ersättning för dubbel miljönytta är ett regionalt pilotprojekt som innebär att rötning av stallgödsel i södra Sverige ska stimuleras genom en ersättning med 20 öre/kWh producerad mängd råmetangas. Med ökad rötning av stallgödsel nås dubbla miljöfördelar både genom minskade utsläpp av växthusgaser och minskad övergödning av vattendrag och hav. Biogasen kan användas för produktion av el, värme eller som fordonsbränsle. Totalt beräknas förslaget kosta 240 miljoner kr över 10 år. Slutår är satt till 2023. Omställningen till en grön ekonomi innebär möjligheter för utveckling av svensk miljöteknik, inklusive hållbara varor, tjänster och produktionssystem, och kan därigenom minska miljöpåverkan nationellt och globalt, samt skapa nya jobb i både stads- och landsbygdsregioner.

Ytterligare reformåtgärder

I budgetpropositionen för 2013 föreslogs en förlängning och successiv förstärkning av insatserna för forskning och utveckling inom utgiftsområde nr 21 "Energi" med totalt 1 240 miljoner kr 2013–2016. I relation till tidigare beräknade nivåer ökades anslaget med 250 miljoner kr 2013, och med 250 miljoner kr 2014, 270 miljoner kr 2015 och 470 miljoner kr 2016. Detta innebär en nivå på omkring 1,3 miljarder kr under åren 2013–2015 och en nivå på omkring 1,4 miljarder kr från och med 2016. Denna förstärkning möjliggör ökade ambitioner på ett flertal angelägna områden bl.a. fossiloberoende fordonsflotta, kraftsystem som klarar förnybar elproduktion, energieffektivisering i bebyggelsen, ökad användning av bio-energi och energieffektivisering i industrin.

Naturvårdsverket lämnade 2012 ett underlag till en svensk färdplan för att uppnå visionen om att Sverige inte ska ha nettoutsläpp av växthusgaser 2050. Med utgångspunkt i detta underlag gav regeringen Konjunkturinstitutet ett uppdrag att analysera samhällsekonomiska kostnader för minskade växthusgasutsläpp för olika utsläppsbanor under perioden 2020–2050. I april tillsatte regeringen en särskild utredare att lämna förslag till en strategi för hur regeringens långsiktiga vision att Sverige år 2050 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären ska uppnås. Samtidigt identifieras behovet av nationella insatser för resurseffektivitet. Som en del av detta arbete pågår en kartläggning av potentiellt miljöskadliga subventioner. Naturvårdsverket har rapporterat hur man bidrar till genomförandet av Europa 2020 nationellt.

5. Den inre marknadens betydelse, sammanhållningspolitiken och EU:s strategi för Östersjöregionen

5.1 Reformen för att främja tillväxt och konkurrenskraft på EU:s inre marknad

Utvecklingen av det gemensamma regelverket på EU:s inre marknad utgör en viktig drivkraft för strukturreformer på nationell nivå. Sverige har därför under året gett hög prioritet åt förhandlingarna och framtagandet av de tillväxtfrämjande åtgärderna i de båda inre marknadsakterna och understrukit vikten av ett korrekt och enhetligt genomförande av inre marknadsregelverket. I detta sammanhang har Sverige riktat särskilt fokus mot tjänstedirektivets genomförande och tillämpning i samtliga medlemsstater och den stora ekonomiska potential om ytterligare ca 330 miljarder euro⁹ som ligger i det fullständiga genomförandet av tjänstedirektivet. I syfte att skapa bättre genomslag för tjänstedirektivets bestämmelser på kommunal nivå kompletterades lagen om tjänster på den inre marknaden (2009:1079) med en bestämmelse som tydliggör att kommuner är skyldiga att anmäla föreskrifter som faller under tjänstedirektivet. Den förväntade effekten är att eventuella handelshindrande regler förebyggs och en öppenhet och förutsägbarhet skapas kring regler på kommunal nivå som berör tjänsteföretagare. Hög prioritet har även getts åt förberedelserna av industrivaruöversynen. Det nationella arbetet fortsätter med att bevaka översynen och på sikt också se över om det svenska regelverket för industrivaror och dess tillämpning kan förbättras.

Regeringen överlämnade den 14 november 2013 propositionen 2013/14:49 om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn. Propositionen innehåller ett lagförslag med ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter som ålägger kommuner att lämna information om marknadskontroll m.m. till statliga myndigheter. Marknadskontroll är reglerat på EU-nivån genom en förordning om marknadskontroll på det harmoniserade området. Det finns även en EU-förordning om ömsesidigt erkännande som är tillämplig i de fall det saknas harmoniserade produktregler. Även om EU-förordningarna är direkt tillämpliga så behövs vissa kompletterande nationella regler för att de ska fungera på avsett sätt under nationella förhållanden. Regeringen avser under våren 2014 fatta beslut om en förordning som i vissa delar kompletterar EU-förordningarna om marknadskontroll och om ömsesidigt erkännande. Den svenska förordningen avser bl.a. reglera olika typer av information som myndigheter ska lämna till EU-kommissionen och andra medlemsstater. Det gäller t.ex. information om åtgärder som begränsar den fria rörligheten för varor och information för upprättande av program för marknadskontroll. Marknadskontroll bedrivs i Sverige i huvudsak av statliga

⁹ Rådslutsatser Europeiska rådet, 28-29 juni 2012, EUCO 76/12

myndigheter men i vissa fall medverkar även kommuner i marknadskontrollen. Med stöd av det föreslagna bemyndigandet kan regeringen se till att statliga marknadskontrollmyndigheter får sådan information om kommunal medverkan i marknadskontroll som behövs för att uppfylla EU-förordningarnas krav. Avsikten är att lagen och förordningen ska träda i kraft i juli 2014.

Digital inre marknad

Till 2015 önskar Sverige skapa Europas mest attraktiva förutsättningar för tillväxten av digitala tjänster och e-handel. Därmed har arbetet med att skapa en digital inre marknad prioriterats, i synnerhet genom att identifiera och undanröja hinder för den elektroniska handeln på den inre marknaden, exempelvis avseende säkrare betalningar och pakettleveranser. Tillgång till bredband med hög överföringshastighet har stor betydelse för möjligheten att bo, arbeta och bedriva verksamhet i hela landet och för att tillhandahålla god samhällsservice. En väl utbyggd bredbandsinfrastruktur är även en förutsättning för att uppnå målen med den digitala inre marknaden. Nya digitala tjänster och förändrade användarmönster gör att efterfrågan på hög överföringskapacitet och mobilitet ökar kontinuerligt, vilket i sin tur ställer krav på stora investeringar i it-infrastrukturen. Tillhandahållande av mobila bredbandstjänster med ny effektiv teknik ("4G") kan t.ex. ske genom att ytterligare frekvensutrymme (spektrum) görs tillgängligt. Regeringen har den 27 februari 2014 fattat beslut om sändningsutrymme för marksänd tv. Beslutet innebär bl.a. att det s.k. 700 MHz-bandet (694–790 MHz) får användas för marksänd tv till och med den 31 mars 2017. Efter detta datum kan 700 MHz-bandet göras tillgängligt för andra elektroniska kommunikationstjänster, såsom mobiltelefoni och trådlöst bredband. 700 MHz-bandet har utbredningsegenskaper som gör det mycket lämpligt för tjänster med god yttäckning och inomhustäckning.

Även identifiering och undanröjande av hinder mot tillväxten av digitala tjänster och handel är viktigt att uppmärksamma i detta sammanhang. Tillgång till och skapandet av digitalt innehåll är viktigt för kreativitet och innovation, fortsatt ekonomisk tillväxt och sysselsättning, inte minst för unga. Regeringens insatser för att stimulera en fortsatt bredbandsutbyggnad och för att göra tillgängliga kommunikationer robusta och driftsäkra fortsätter. Regeringen kommer även fortsättningsvis att satsa på bredbandsutbyggnad inom landsbygdsprogrammet, under förutsättning att det ingår i den svenska partnerskapsöverenskommelsen med kommissionen. För att ytterligare främja utbyggnaden av bredband i hela landet fortsätter regeringen arbetet med Bredbandsforum för att tillsammans med bredbandsaktörerna hantera de utmaningar som de olika aktörerna ställs inför. Regeringen satsar på ett antal strategiska e-förvaltningsprojekt för att i enlighet med regeringens strategi "Med medborgaren i centrum" skapa en öppnare, enklare och effektivare förvaltning som präglas av säkerhet och skydd för den personliga integriteten.

Fri rörlighet för personer

Sverige värnar rätten till den fria rörligheten för personer, som är en av EU:s fyra grundstenar. Den fria rörligheten för personer är viktig för att stimulera konkurrenskraft, tillväxt och sysselsättning inom EU. Kommerskollegium, Sveriges myndighet för utrikeshandel, EU:s inre marknad och utrikespolitik, tog under 2013 fram en rapport "Att flytta till Sverige-hinder för den fria rörligheten för EU-medborgare" för att belysa de förutsättningar som råder för EU-medborgare som vill bosätta sig och verka i Sverige. Kartläggningen, som baseras på statistik från Solvit-nätverket och intervjuer med myndigheter, företag och personer som kommer i kontakt med frågor om personrörlighet, visar att det är relativt enkelt att flytta till Sverige och att det endast återstår ett fåtal förbättringsområden.

Yrkeskvalifikationsdirektivet

Under sommaren 2013 slutförhandlades det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet (2013/55/EU), som syftar till att säkerställa individers rättigheter att etablera sig, tillfälligt tillhandahålla sina tjänster och söka anställning i ett annat medlemsland. I slutfasen av förhandlingarna tillsatte regeringen en utredning med uppdrag att föreslå hur direktivet skulle genomföras i svensk rätt och förvaltning. Utredningen uppdrogs att göra en översyn av den aktuella lagstiftningen för att åstadkomma ett fullständigt genomförande av direktivet. Utredningen ska presentera sina förslag i april 2014. Parallellt med utredningens arbete görs en kartläggning av reglerade yrken i Sverige, med syftet att bl.a. undersöka om de uppfyller direktivets krav på proportionalitet.

Transport

Väl fungerande transporter är av stor betydelse för en långsiktigt hållbar transportförsörjning för näringslivets konkurrenskraft och för investeringsklimatet. Det är även väsentligt för tillväxten och utvecklingen i hela landet att ta tillvara den fulla potentialen av en väl fungerande transportmarknad. Detta är en förutsättning för att varuhandel, inklusive e-handel, ska kunna utvecklas liksom för aktiviteter inom tjänstesektorn och för andra sammanhang där människor behöver förflytta sig.

Efter riksdagens beslut 2012 om en ny inriktning för åtgärder inom transportinfrastrukturen motsvarande ca 522 miljarder kr fram till 2025, inleddes åtgärdsplaneringen där Trafikverket och planeringsorganen på länsnivå fick i uppdrag att upprätta förslag till hur de ekonomiska ramarna ska disponeras under perioden. Under våren 2014 kommer regeringen att ta ställning till de samlade underlagen och besluta om den nationella planen och fastslå de definitiva ekonomiska ramarna för länen för perioden 2014–2025. Regeringen kommer därefter återkomma till riksdagen med en redovisning av de beslutade planerna.

Offentlig upphandling

Det statliga upphandlingsstödet till leverantörer, upphandlande myndigheter och enheter har varit fördelat på fyra olika institutioner (Vinnova, Kammarkollegiet, Konkurrensverket och AB Svenska Miljöstyrningsrådet). Regeringen har, mot bakgrund av att två utredningar pekat på problem med splittringen, fattat beslut om att samla stödet vid Konkurrensverket. Syftet är samordna och förbättra stödet till dem som genomför upphandlingar och de företag som deltar eller som söker mer information om den offentliga upphandlingen. Det gäller oavsett om företagen är svenska eller från andra EU-länder.

Förenkla för företagen

Regeringen redovisar i budgetpropositionen för 2014 framförallt två åtgärder för att stärka arbetet med att förenkla för företag och nå regeringens övergripande mål om en märkbar positiv förändring i företagets vardag. Regelrådets verksamhet permanentas från och med 2015. Regelrådet fyller en viktig funktion i arbetet med att säkerställa att förslag till nya och ändrade regler noggrant utreds och granskas. För att påskynda och möjliggöra att företag våren 2015 som regel endast ska behöva lämna uppgifter en gång och till ett ställe avsatte regeringen 52 miljoner kr för utvecklingen av en teknisk infrastruktur för ett minskat och förenklat uppgiftslämnande.

5.2 Sammanhållningspolitikens genomförande

För programperioden 2007–2013 har Sverige tilldelats ca 1,9 miljarder euro vilket motsvarar ca 17 miljarder kr, från Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och Europeiska socialfonden (ESF). Till summan ska läggas minst lika mycket nationell medfinansiering.

De regionala strukturfondsprogrammen för regional konkurrenskraft och sysselsättning 2007–2013 (Europeiska regionala utvecklingsfonden)

De åtta regionala strukturfondsprogrammen har tilldelats medel för målet Regional konkurrenskraft och sysselsättning. Det syftar till att insatser genomförs inom områdena innovation och kunskapssamhälle, tillgänglighet, miljö och riskförebyggande samt fler och bättre jobb. Till och med årsskiftet 2013/2014 uppgår beslut om EU-medel från ERUF i de åtta regionala strukturfondsprogrammen till cirka 8,4 miljarder kr, vilket motsvarar ett genomförande på 100 procent. Tillkommer gör cirka 10,4 miljarder kr i nationell offentlig medfinansiering. Den beslutade privata medfinansieringen uppgår till cirka 3,6 miljarder kr. Genomförandetakten är mycket god i programmen.

Det nationella strukturfondsprogrammet för regional konkurrenskraft och sysselsättning 2007–2013 (Europeiska socialfonden)

Det övergripande målet i det nationella strukturfondsprogrammet för regional

konkurrenskraft och sysselsättning 2007–2013, vilket omfattas av Europeiska socialfonden, är ökad tillväxt genom ett ökat arbetskraftsutbud samt en god kompetensförsörjning. Inom programmet bedrivs projekt som syftar till att motverka utanförskap på arbetsmarknaden och till att främja kompetensutveckling för sysselsatta. Bidraget från Europeiska socialfonden uppgår till cirka 6,2 miljarder kr för perioden och samtliga medel har intecknats. Nationell offentlig medfinansiering med minst samma belopp tillkommer. Verksamheten inom programmet kommer att avslutas under 2015.

Program för Europeiskt Territoriellt Samarbete (Europeiska regionala utvecklingsfonden)

Inom ramen för europeiskt territoriellt samarbete deltar Sverige i sammanlagt tretton program. Sex gränsregionala program omfattar ett eller flera län: Nord, Botnia-Atlantica, Sverige-Norge, Öresund-Kattegatt-Skagerrak, Central Baltic och South Baltic. Europeiska regionala utvecklingsfonden bidrar med 3,3 miljarder kr för 2007–2013 för dessa sex program. Vidare deltar Sverige i tre transnationella program: Norra Periferin, Östersjöprogrammet och Nordsjöprogrammet. Europeiska regionala utvecklingsfonden bidrar med 3,4 miljarder kr till dessa program under programperioden 2007–2013. Till och med den 31 december 2013 har beslut fattats om medel från ERUF i de totalt nio gränsregionala och transnationella programmen om cirka 6,8 miljarder kr.

Förutom de gränsregionala och transnationella programmen deltar Sverige också i fyra program som syftar till interregionalt samarbete och erfarenhetsutbyte genom nätverk och analys. Dessa är Interreg IVC, Urbact II, Espon och Interact II. Programmen berör samtliga medlemsstater. Utöver detta deltar även Sverige i ett gränsöverskridande samarbetsprogram (ENPI Kolarctic) med icke EU-länder genom gemenskapsinstrumentet Europeiska Samarbets- och Partnerskapsinstrumentet.

5.3 Förberedelser inför programperioden 2014–2020

Under året som gått har arbete pågått med att ta fram en ny nationell strategi för en hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2014–2020 som ska ersätta den tidigare strategin. Strategin ska utgöra en nationell plattform för helhetssyn, flernivåsamverkan och sektorssamordning för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft fram till år 2020. I strategin beskrivs regeringens prioriterade frågor, aktuella och långsiktiga utmaningar och de verktyg som finns för att genomföra politiken.

Partnerskapsöverenskommelsen

Inför programperioden 2014–2020 har det beslutats om ett gemensamt EU-regelverk för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden. I förordningen åläggs varje medlemsstat bl.a. att ta fram en så kallad partnerskapsöverenskommelse med EU-

kommissionen. Partnerskapsöverenskommelsen ska fungera som en övergripande strategi för ESI-fonderna. Överenskommelsen innehåller de övergripande svenska prioriteringarna 2014-2020 för att uppnå målsättningarna i EU 2020-strategin. Dessa omsätts sedan i de operativa programmen för respektive fond. Partnerskapsöverenskommelsen ska bidra till förbättrad samordning mellan ESI-fonderna och till att undvika överlappning dem emellan, för att få större effekt av insatta medel.

Målet ”Investeringar för tillväxt och sysselsättning”

Europeiska regionala utvecklingsfonden

Regionalfondens insatser syftar under kommande programperiod till stärkt regional konkurrenskraft och hållbar tillväxt. Utgångspunkten är att nationella och regionala satsningar ska komplettera varandra, skapa mervärden inom den regionala tillväxtpolitiken och verka för strukturförändrande insatser inom de prioriterade områdena innovation, entreprenörskap och grön ekonomi.

I maj 2013 lämnade regeringen i uppdrag till aktörer med regionalt tillväxtansvar att utarbeta förslag till regionala program inom respektive programområde.

Tabell 4 nedan visar totalt sett hur stor andel av programmets medel, de åtta regionala och det nationella programmet, som kommer avsättas till respektive tematiskt mål. I Sverige kommer insatser för hållbar stadsutveckling att genomföras i tre av de åtta regionala programmen (Stockholm, Skåne-Blekinge och Västsverige).

Tabell 4. Tematiskt mål	Andel ERUF
Stärka forskning och innovation	29 %
Öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik	11 %
Öka små och medelstora företags konkurrenskraft	31 %
Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer	18 %
Främja hållbara transporter och få bort flaskhalsar i viktig nätinfrastuktur	11 %

Europeiska socialfonden

Ett förslag till nationellt program för Europeiska socialfonden inom målet Investeringar för tillväxt och sysselsättning har utarbetats inom Regeringskansliet. En bred dialog har under arbetet förts med externa aktörer. Inom ramen för programmet ska åtta regionala handlingsplaner finnas för en närmare anpassning till förutsättningarna i respektive region. Insatserna inom programmet ska syfta till att:

- stimulera kompetensutveckling,
- öka övergångarna till arbete bland personer som står långt från arbetsmarknaden och

- underlätta ungas etablering i arbetslivet.

En viktig utgångspunkt är att insatserna ska förstärka och utveckla den nationella arbetsmarknadspolitiken och ha ett fokus på prioriterade grupper såsom unga, långtidsarbetslösa och utrikes födda.

EU:s sysselsättningsinitiativ för unga, som i Sverige omfattar regionerna Mellersta Norrland, Norra Mellansverige och Sydsverige, kommer att genomföras som en del av det nationella socialfondsprogrammet.

I nedanstående tabell redovisas hur stor andel av socialfondsmedlen för det nationella socialfondsprogrammet som föreslås avsättas till respektive tematiskt mål. Därtill kommer medel för s.k. tekniskt stöd motsvarande 4 procent av socialfondsmedlen. Det ska också nämnas att socialfondsmedel även kommer att avsättas till tematiskt mål 9 inom ramen för ett operativt program för lokalt ledd utveckling.

Tabell 5. Tematiskt mål	Andel av ESF-medlen
8. Främja hållbar och kvalitativ sysselsättning och arbetskraftens rörlighet	50 %
9. Främja social delaktighet och bekämpa fattigdom och diskriminering	19 %
10. Investera i utbildning och i vidareutbildning, inklusive yrkesutbildning, för färdigheter och livslångt lärande	27 %

Målet för Europeiskt Territoriellt Samarbete

Under 2013 har förberedelserna för de kommande programmen inom Europeiskt territoriellt samarbete fortsatt. Målet är att genomförandet av programmen ska fortsätta att utvecklas och bidra till genomförandet av Europa 2020-strategin. Programmen ska vara väl förankrade och bygga vidare på befintligt gränsöverskridande samarbete. Vidare ska programmen avspegla och vara samordnade med övrigt regionalt, nationellt och europeiskt tillväxtarbete, exempelvis EU:s Strategi för Östersjöregionen. Vad gäller inriktningen i programmen har regeringen bedömt att särskild uppmärksamhet bör ägnas åt gränsöverskridande utmaningar inom följande områden: stärka innovativa miljöer och gränsöverskridande kluster; utveckling av gemensamma samhällsfunktioner för befolkningen och näringslivet i syfte att skapa förutsättningar för gränsöverskridande regionförstoring; innovativa lösningar på den demografiska utmaningen; främjande av naturresurser och hantering av naturrisker samt satsningar på energieffektivisering, förnybar energi och miljövänliga transporter.

5.4 EU:s Strategi för Östersjöregionen

EU:s Strategi för Östersjöregionen tar fasta på de områden där ett regionalt samarbete inom EU skapar ett mervärde i genomförandet av EU:s politik. Det är regeringens bedömning att EU:s strategi för Östersjöregionen bidrar till målen i Europa 2020-strategin genom ett fördjupat regionalt samarbete vilket

gagnar Sveriges närområde och EU i stort.

För Sverige är det angeläget att Östersjöregionen utvecklas och kan tjäna som föregångsregion för ett fördjupat och samstämmigt genomförande av inre marknadslagstiftningen. Närområdets ekonomiska utveckling har en tydlig inverkan på Sveriges konkurrenskraft och att öka samarbetet och integrationen i närområdet är därför av hög prioritet för regeringen.

En digital inre marknad inom EU är strategiskt viktigt för Sverige för att befästa den globala konkurrenskraften. Östersjöregionen är i många avseenden en föregångare i detta avseende. Med stöd av EU:s Strategi för Östersjöregionen kan regionen gå före genom att identifiera och undanröja hinder mot tillväxten av digitala tjänster och handel.

Ökade satsningar på forskning och innovation kan ske genom bättre samordning mellan länderna och på så vis tillvarata olika komparativa fördelar. Innovationssamarbete i Östersjöregionen kan bli ett viktigt komplement inom flera områden där Östersjöländerna ligger i framkant.

Ökat samarbete mellan regionens medlemsstater behövs för att förbättra transportsystemets funktion. Genom EU:s strategi för Östersjöregionen kan länderna samverka för en ökad multimodalitet, harmoniserade transporttjänster och transportvillkor, implementering av gemensamma trafikledningssystem, ökad säkerhet och en minskad miljöpåverkan. Av särskilt intresse är också åtgärder i EU:s strategi för Östersjöregionen som förbättrar infrastruktur och underlättar procedurer vid gränsövergångar mellan medlemsstaterna och dess grannländer.

EU:s strategi för Östersjöregionen tar samtidigt fasta på de gemensamma geografiska och klimatologiska förutsättningarna i regionen vilket motiverar ett nära samarbete för att förbereda och rusta våra samhällen för klimatförändringarna. Regionen har också förutsättningar för hållbar produktion och förädling av biomassa. Samverkan mellan Östersjöländerna i forskning, utveckling och förädling av biomassa, så kallad bioekonomi, är därför viktigt.

EU:s strategi för Östersjöregionen fördjupar samarbetet för att minska näringsbelastningen, miljöanpassa sjöfarten och att förhindra spridning av farliga ämnen. EU:s strategi för Östersjöregionen tjänar också som en regional tillämpning av EU:s integrerade havspolitik med en eko-systembaserad havsplanering och en så kallad blå tillväxt. Blå tillväxt är den maritima agendans bidrag till Europa 2020-strategin som förväntas både stärka konkurrenskraften i kust- och havsregioner, skapa fler arbetstillfällen och samtidigt göra insatser för en bättre vatten- och havsmiljö.

Främjande av gränsöverskridande samarbete är prioriterat och

internationaliseringen av verksamhet ett led i arbetet för att stärka Sveriges konkurrenskraft. Målen för EU:s strategi för Östersjöregionen återspeglar detta perspektiv och regeringen anser därför att det ska vara fördelaktigt i användningen av EU:s fonder att verka för målen i EU:s strategi för Östersjöregionen.

6. Institutionella frågor och deltagande av berörda parter

6.1 Institutionella frågor

Sveriges nationella reformprogram 2014 baseras på de åtgärder som aviserades i budgetpropositionen 2014 och 2014 års ekonomiska vårproposition. Vid framtagandet har hänsyn tagits till de landspecifika rekommendationerna från 2013 och programmet reflekterar de övergripande prioriteringarna som godkändes vid Europeiska rådet i december 2013.

Riksdagens finansutskott har informerats om det nationella reformprogrammet. Under behandlingen av de landspecifika rekommendationerna i rådet sommaren 2013 informerades riksdagen vid flera tillfällen.

6.2 Överläggningar med arbetsmarknadens parter

Arbetsmarknadens parter spelar en viktig roll för att skapa villkor för hållbar tillväxt och full sysselsättning. Den svenska arbetsmarknaden karaktäriseras av en hög organisationsgrad, bred kollektivavtalstäckning och en väl utvecklad social dialog. Arbetsmarknadens parter i Sverige hanterar traditionellt många frågor genom kollektivavtal utan statligt ingripande i form av lagstiftning eller genom myndigheter. Arbetsmarknadens parter har också en central roll i genomförandet av EU-direktiv och riktlinjer genom överenskommelser i kollektivavtal.

Regelbundna överläggningar äger rum mellan regeringen och arbetsmarknadens parter när det gäller Europa 2020-strategin, men även i andra EU-frågor som berör arbetsmarknadens parter. Dessa konsultationer, som äger rum både på politisk nivå och tjänstemannanivå, ger tillfälle till diskussioner om viktiga EU-frågor i relation till regeringens agerande och den nationella politiken.

För att utveckla dialogen med arbetsmarknadens parter till den europeiska terminen och den nationella beslutsprocessen har regeringen upprättat en referensgrupp med företrädare för berörda departement i Regeringskansliet och arbetsmarknadens parter (Svenskt näringsliv, LO, TCO, SACO, Sveriges Kommuner och Landsting, Arbetsgivarverket och Företagarna). Referensgruppen träffas regelbundet under året vid strategiska tidpunkter för att diskutera och samråda om genomförandet av strategin i Sverige. Initiativet har tagits efter samråd med arbetsmarknadens parter. I januari 2014 hölls ett samråd på politisk nivå under ledning av EU-ministern, och i mars höll Statsministern i ett samråd om de bredare tillväxtfrågorna inför Europeiska rådets möte den 20-21 mars. Samrådsmöten har även ägt rum på tjänstemannanivå vid tre tillfällen sedan presentationen av NRP 2013.

Arbetsmarknadens parter har bjudits in att bidra med texter till årets nationella reformprogram. I bilagan med externa bidrag återfinns det bidrag som har inkommit från arbetsmarknadens parter och som redogör för exempel på det arbete parterna bedriver i enlighet med strategins riktlinjer och målsättningar samt kommentarer på regeringens politik vad gäller åtgärder med bäring på rekommendationerna.

6.3 Lokal och regional förankring

En lokal och regional förankring av Europa 2020-strategins mål och intentioner i det regionala och lokala tillväxtarbetet i Sverige är avgörande för ett framgångsrikt genomförande. Under åren 2007–2013 utgjorde den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning ett viktigt instrument för att omsätta EU:s gemensamma målsättningar för tillväxt och sysselsättning i regionala och lokala prioriteringar. Strategin innehöll regeringens prioriteringar för den regionala tillväxtpolitiken under perioden 2007–2013 och var vägledande för bl.a. regionala utvecklingsstrategier. Då den nationella strategin för perioden 2007–2013 har löpt ut arbetar nu regeringen med att ta fram en ny nationell strategi för den regionala tillväxtpolitiken för perioden 2014–2020. Den nya strategin är planerad att antas under våren/sommaren 2014 och dess prioriteringar ska fortsatt vara vägledande i genomförandet av regionala utvecklingsstrategier, strukturfondsprogram och andra relevanta strategier och program i det regionala tillväxtarbetet. Den nationella strategin skapar tillsammans med de regionala utvecklingsstrategierna förutsättningar för ett ökat samspel mellan nationell och regional nivå. Regionala aktörer bidrar därmed till genomförandet av Europa 2020-strategin utifrån sina särskilda förutsättningar och prioriteringar inom ramen för det regionala tillväxtarbetet. Den lokala nivån har, i ljuset av det kommunala självstyret i Sverige, en central roll i att genomföra delar av de målsättningar som regeringen har lagt fast, bl.a. genom samverkan med den regionala nivån i olika projekt och insatser i länet.

För att vidareutveckla dialogen mellan den nationella, regionala och lokala nivån om de regionala tillväxtfrågorna inrättade regeringen 2007 ett nationellt forum för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning. Utgångspunkten är att ett delat ansvar mellan regional och nationell nivå för den regionala tillväxten ställer krav på en politisk dialog och en gemensam syn och kunskap om viktiga utvecklingsfrågor. Det är också ett sätt att öka möjligheterna till lokalt och regionalt inflytande och ansvar. Politiska företrädare för varje län deltar i forumet tillsammans med representanter för regeringen. Under 2013 har fyra nationella forum ägt rum där aktuella frågor har diskuterats. Som exempel kan nämnas frågor om kompetensförsörjning, infrastruktur, grön ekonomi, förberedelsearbetet inför den kommande strukturfondsperioden inklusive partnerskapsöverenskommelsen och arbetet med den nya nationella strategin för den regionala tillväxtpolitiken 2014–2020. Genomförandet av Europa 2020-strategin på regional och lokal nivå samt dess

koppling till det regionala tillväxtarbetet och sammanhållningspolitiken har dessutom behandlats specifikt vid det nationella forumet i februari 2013.

I februari 2014 arrangerade kommissionens kontor i Stockholm, Sveriges kommuner och landsting, Regeringskansliet, Europaforum Norra Sverige och Landstinget i Västernorrlands län en konferens i Sundsvall om genomförandet av Europa 2020-strategin på lokal och regional nivå. Konferensen samlade drygt 160 personer och sågs på webbsändning av ytterligare 989 personer. Det var den tredje Europa 2020-konferensen som anordnats i samarbete mellan SKL, kommissionens kontor i Stockholm och Regeringskansliet med syfte att föra en dialog mellan EU, nationell, regional och lokal nivå om genomförandet av strategin i Sverige, utmaningar och möjligheter. Bland talarna var kommissionär Cecilia Malmström, EU-ministerns statssekreterare Oscar Wåglund Söderström, chefen för kommissionens kontor i Stockholm Pierre Schellekens och tredje vice ordförande för SKL Carola Gunnarsson. Vid konferensen välkomnades bidrag om arbetet med Europa 2020 på regional och lokal nivå till årets nationella reformprogram. Som svar på detta erbjudande inkom Örebro region med ett bidrag som återfinns i bilagan med externa bidrag.

I bilagan med externa bidrag återfinns även det bidrag som inkommit från Sveriges Kommuner och Landsting, som representant för den lokala och regionala nivån, och som redogör för exempel på det arbete som där bedrivs i enlighet med strategins riktlinjer och målsättningar.

6.4 Samråd med intresseorganisationer och civila Sverige

Det finns idag en rad befintliga samrådsförfaranden som är en del av regeringens beslutsprocess. Dessa täcker även in frågor som berör Europa 2020-strategin. Berörda intressenter ingår ofta i referensgrupper inom utredningsväsendet och ges möjlighet att framföra synpunkter på utredningsförslag genom remissförfarandet på sina respektive områden. Det förekommer också att regeringen bjuder in till hearings för att föra dialog kring specifika frågeställningar. Det förs även kontinuerliga diskussioner inom olika samrådsorgan (exempelvis Pensionärskommittén, Funktionshindersdelegationen och Brukardelegationen). Efter önskemål om att utveckla dialogen med organisationer i det civila samhället om genomförandet av Europa 2020-strategin ägde ett första horisontellt samråd med det civila samhället rum hösten 2011, och detta arbetsätt välkomnades av deltagarna.

Den 11 december 2013 kallade därför EU-ministerns statssekreterare berörda organisationer till ett nytt horisontellt informations- och samrådsmöte om Europa 2020-strategin. Syftet med mötet var att informera om regeringens arbete och att i ett så tidigt skede som möjligt, några veckor efter att kommissionens tillväxtrapport för 2014 hade presenterats, diskutera kommissionens förslag till prioriteringar för Europa 2020-strategin under 2014,

framtida samrådsformer och involverandet av berörda organisationer i arbetet med det nationella reformprogrammet. Berörda organisationer inbjöds att bidra med texter till det nationella reformprogrammet som lyfter fram goda exempel på hur det svenska civilsamhället aktivt bidrar till Europa 2020-strategins genomförande i Sverige.

Regeringskansliet fick efter samrådet i december in bidrag från Coompanion, Famna, Skoopi, Sveriges kvinnolobby och Vetenskap och Allmänhet. Bidragen återfinns i en bilaga till reformprogrammet.

REGERINGSKANSLIET

Statsrådsberedningen

Adress: 103 33 Stockholm

Telefon vxl: 08-405 10 00

www.regeringen.se